

บทที่ 4

นโยบายต่างประเทศของปากีสถานต่ออัฟกานิสถานตั้งแต่การโค่นล้ม ระบอบฏอลิบาน (Taliban) ค.ศ.2001 – 2008

ในบทที่ผ่านมา ผู้เขียนได้นำเสนอเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศของปากีสถานต่ออัฟกานิสถานตั้งแต่ได้รับเอกราชจนกระทั่งการโค่นล้มระบอบฏอลิบาน ทำให้เข้าใจได้ว่าเป้าหมายระยะสั้นสำหรับนโยบายต่างประเทศของปากีสถานต่ออัฟกานิสถาน คือ การสร้างเสถียรภาพและสันติภาพในอัฟกานิสถาน แต่เป้าหมายในระยะยาวของปากีสถาน คือ การมีรัฐบาลที่เป็นมิตรในกรุงคาบูล เพื่อผลประโยชน์ด้านความมั่นคงและทางด้านเศรษฐกิจของปากีสถาน

ดังนั้นในบทนี้ผู้เขียน จะนำเสนอ นโยบายต่างประเทศของปากีสถานต่ออัฟกานิสถาน หลังการโค่นล้มระบอบ ฏอลิบาน และเพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจในเบื้องต้นเกี่ยวกับ นโยบายต่างประเทศของปากีสถาน ผู้เขียนได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน 1) หลักการ และวัตถุประสงค์ ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของปากีสถาน 2) นโยบายด้านความมั่นคงของปากีสถานต่ออัฟกานิสถาน 3) นโยบายด้านเศรษฐกิจของปากีสถานต่ออัฟกานิสถาน

หลักการและวัตถุประสงค์ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของปากีสถาน

หลักการกำหนดนโยบายต่างประเทศของปากีสถาน

ตั้งแต่ได้รับเอกราช มาจนกระทั่งปัจจุบัน นโยบายต่างประเทศของปากีสถาน ยังคงมุ่งส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาคและระหว่างประเทศ และ การสร้างความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ ในกรอบทวิภาคี และ พหุภาคี เพื่อผลประโยชน์ในการพัฒนาทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ และยังคงพยายามต่อสู้เพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่มีสันติภาพในประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งกับประเทศมหาอำนาจ และประเทศอิสลาม สิ่งที่สำคัญมากชิ้น คือ ความสัมพันธ์ทางการค้า และเศรษฐกิจกับประเทศในเอเชียแปซิฟิก¹

¹Pakistan's Ministry of Foreign Affairs. Foreign Office Year Book 2006 – 07.

<<http://www.mofa.gov.pk/>>. p. 7. [accessed 18 April 2009].

การดำเนินนโยบายต่างประเทศของปากีสถานอยู่บนพื้นฐานของ ปทัสถานที่ที่ได้รับการยอมรับโดยประชาคมระหว่างประเทศเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ เช่น การมีสิทธิอธิปไตยที่เท่าเทียมกันของทุกประเทศ การไม่แทรกแซงกิจการภายในของรัฐอื่น ยอมรับสิทธิอธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดนของทุกประเทศ การไม่รุกรานประเทศอื่น และการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี

เสาหลักสำคัญในนโยบายต่างประเทศของปากีสถาน คือ “ความมั่นคง” โดยดำเนินนโยบายต่อต้านความท้าทายจากทั้งภายนอกและภายในประเทศ เพื่อ พิทักษ์รักษาอัตลักษณ์แห่งชาติ บูรณภาพแห่งดินแดนและความเป็นเอกราช รวมทั้ง การส่งเสริมความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับจีนที่พี่น้องกับประเทศมุสลิม อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันระหว่างรัฐ ความสัมพันธ์ทวิภาคี ผลประโยชน์ร่วมกัน และการไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศอื่น²

ทั้งนี้ การดำเนินนโยบายใด ๆ ของปากีสถาน จะอยู่บนพื้นฐานของหลักการที่ มุฮัมมัด อาลี จินนะฮ์ (Muhammad Ali Jinnah) ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งประเทศปากีสถาน ได้กำหนดเอาไว้ว่า

“วัตถุประสงค์ของเรา ควรอยู่ที่สันติภาพภายในและภายนอก เราต้องการอยู่อย่างสันติ และมีความสัมพันธ์ที่เป็นมิตร และจริงใจกับประเทศเพื่อนบ้านของเรา รวมทั้งประเทศอื่นๆด้วย พวกเราจะไม่รุกรานต่อประเทศอื่น พวกเรายืนหยัดต่อกฎบัตรสหประชาชาติ และยินดีช่วยเหลืออย่างเต็มที่และเต็มใจในการสร้างสันติภาพ และความเจริญรุ่งเรืองให้เกิดขึ้นบนโลก”³

ต่อมา อาลี จินนะฮ์ ได้กล่าวต่อประชาชนชาวอเมริกันผ่านวิทยุกระจายเสียง เกี่ยวกับเค้าโครงการกำหนดนโยบายต่างประเทศของปากีสถาน ในเดือน กุมภาพันธ์ ค.ศ.1948 ว่า

“นโยบายต่างประเทศของเรา คือ ความเป็นมิตร และความปรารถนาดีต่อรัฐชาติ ทั่วโลก พวกเราไม่มุ่งหมายที่จะแสดงความก้าวร้าวต่อประเทศ หรือรัฐชาติใด ๆ พวกเราเชื่อในหลักการของความซื่อสัตย์ และความยุติธรรม ทั้งภายในชาติ

²Hasan-Askari Rizvi. “Pakistan’s Foreign Policy: An Overview 1947 – 2004,” Briefing Paper No. 11. Pakistan Institute of Legislative Development and Transparency. <<http://www.pildat.org>>. April 2004. p. 9. [accessed 18 April 2009].

³Pakistan’s Ministry of Foreign Affairs. Foreign Office Year Book 2006 – 07. p. 7.

⁴Ibid.

⁵The Constitution of Pakistan. “The Constitution of the Islamic Republic of Pakistan, Part

และในระดับระหว่างประเทศ รวมทั้งพวกเราเตรียมพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือในการส่งเสริมสันติภาพ และความเจริญมั่งคั่งในระดับที่สูงที่สุด ระหว่างรัฐชาติต่าง ๆ ในโลก ปากีสถานจะไม่ขาดการสนับสนุนทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจต่อประชาชนที่โดนกดขี่ข่มเหง และที่ถูกปราบปรามอย่างรุนแรง และพวกเราจะยึดถือหลักการแห่งกฎบัตรสหประชาชาติ”⁴

นอกจากนี้ ในรัฐธรรมนูญของปากีสถาน ยังได้กำหนดเกี่ยวกับ การกำหนดนโยบายต่างประเทศไว้ในมาตราที่ 40 ว่า

“รัฐควรดำเนินการรักษาและเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีพ้องระหว่างประเทศมุสลิมทั้งหลายให้เข้มแข็งบนพื้นฐาน ความเป็นเอกภาพของอิสลาม (Islamic unity) ส่งเสริมผลประโยชน์ร่วมกันของประชาชนชาวเอเชีย แอฟริกา และลาตินอเมริกา ส่งเสริมสันติภาพ และความมั่นคงระหว่างประเทศ ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่เป็นมิตร และความปรารถนาดีระหว่างรัฐชาติต่าง ๆ และสนับสนุนการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศด้วยสันติวิธี”⁵

โดยภาพรวม หลักการกำหนดนโยบายต่างประเทศของปากีสถาน ได้สะท้อนให้เห็นถึงความหวัง และความปรารถนาดีของประชาชนชาวปากีสถาน ดังนั้น เป้าหมายแห่งชาติเบื้องต้นที่ต้องดำเนินการตามให้สำเร็จลุล่วง คือ การพัฒนาเสถียรภาพทางการเมือง การเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ การเบาเทาความยากจน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และปกป้องให้ปากีสถานเป็นประเทศที่เข้มแข็ง มีพลวัต และเป็นประเทศอิสลามที่เป็นกลาง เพื่อให้เป็นไปตามหลักการของนโยบาย ปากีสถานจึงพยายามที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ที่เป็นมิตร และจริงจังกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

⁴Ibid.

⁵The Constitution of Pakistan. “The Constitution of the Islamic Republic of Pakistan, Part II, Chapter 2: Principle of Policy, Article 40.” <www.pakistani.org/pakistan/constitution/>. [accessed May 2009].

วัตถุประสงค์ในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของปากีสถาน⁶

- การพิทักษ์รักษา ผลประโยชน์ด้านความมั่นคงและภูมิยุทธศาสตร์ (geo-strategic) ที่สำคัญยิ่ง รวมทั้งในประเด็นฉัมมู และแคชเมียร์
- การส่งเสริมปากีสถานให้เป็นประเทศอิสลามที่มีพลวัต มีความก้าวหน้า เป็นมุสลิมสายกลาง และเป็นประเทศประชาธิปไตย
- การสร้างกรอบการเมืองมหภาค สำหรับการดำเนินการเกี่ยวกับผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมในต่างประเทศ
- การทำให้ผลประโยชน์ทางการค้าการพาณิชย์ และเศรษฐกิจมีความเข้มแข็ง
- การพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ประชาชนของชนชาติที่อพยพไปอยู่ต่างประเทศ
- การพัฒนาความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรกับทุกประเทศในโลก โดยเฉพาะกับประเทศมหาอำนาจ และประเทศเพื่อนบ้าน
- การทำให้แน่ใจในการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาประเทศ

นโยบายด้านการเมืองและความมั่นคงของปากีสถานต่ออัฟกานิสถานหลังเหตุการณ์ 9/11

ปากีสถานไม่ต่างจากประเทศโลกที่สามอื่น ๆ ที่ตระหนักถึง ระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในปัจจุบันที่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แต่ละประเทศไม่อาจอยู่โดดเดี่ยวเพียงลำพัง จึงจำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์กับรัฐอื่น เพื่อส่งเสริม และรักษาผลประโยชน์แห่งชาติของตนเอาไว้ ปากีสถานจึงมีอาจหลีกเลี่ยงการมีปฏิสัมพันธ์กับนานาประเทศองค์กัระหว่างประเทศ และตัวแสดงข้ามชาติ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดกันอย่างอัฟกานิสถานและอินเดีย โดยเสาหลักสำคัญในนโยบายต่างประเทศของปากีสถาน คือ “ความมั่นคง” ดังนั้น “ผลประโยชน์ด้านความมั่นคง” สำหรับปากีสถานจึงมีความสำคัญยิ่งเนื่องจากปากีสถานต้องเผชิญกับศัตรูดั้งเดิมที่สำคัญ คือ อินเดีย ซึ่งมีความขัดแย้งเกี่ยวกับแค้วนฉัมมู-แคชเมียร์ นอกจากนี้ยังมีความขัดแย้งในเรื่องดินแดนกับอัฟกานิสถาน ในกรณีเส้นแบ่งเขตดูราน และประเด็นการจัดตั้งรัฐเอกราชปุกตูนิสถาน ทำให้ปากีสถานถูกโอบล้อมด้วยประเทศที่เป็นศัตรูมาโดยตลอด ถึงแม้ว่าปากีสถานยังคงตระหนักถึงความสำคัญของอินเดีย

⁶Pakistan's Ministry of Foreign Affairs. Foreign Office Year Book 2006 – 07, p. 7.

มากกว่า เนื่องจาก อินเดียเป็นประเทศศัตรู ที่มีขนาดประเทศ ประชากร และขนาดของกองทัพที่ใหญ่กว่า ทำให้ปากีสถานต้องการเป็นมิตรกับอัฟกานิสถาน เพื่อให้ได้มาซึ่งดินแดนสำหรับการดำเนินยุทธศาสตร์เชิงลึก (Strategic Depth)⁷ ซึ่งหากต้องทำสงครามกับอินเดียในอนาคต ปากีสถานคงไม่พร้อมจะเผชิญหน้ากับศัตรูทั้งสองฝ่าย

แต่ในสถานการณ์ปัจจุบัน ปากีสถานมีอาจจะเลยอัฟกานิสถาน ซึ่งเป็นสมรภูมิรบสำหรับสงครามต่อต้านการก่อการร้ายที่นำโดยสหรัฐฯ และปากีสถานถือเป็นประเทศด้านหน้า (Front – line State) และเป็นพันธมิตรที่สำคัญในการทำสงครามครั้งนี้ เนื่องจากกรณีชายแดนติดกันทอดยาวประมาณ 2,430 กิโลเมตร ตลอดจนความสัมพันธ์ทางด้านสังคม วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างรัฐบาลปากีสถานกับระบอบฏอลิบาน ดังนั้น เหตุการณ์ 9/11 ถือเป็นเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้ปากีสถานต้องเปลี่ยนนโยบายต่ออัฟกานิสถาน โดยการละทิ้งฏอลิบาน และประกาศนโยบายให้การสนับสนุนประธานาธิบดี ฮามิด การ์ชัย ของอัฟกานิสถาน รวมทั้ง สนับสนุนความพยายามของนานาชาติ เพื่อให้เกิด สันติภาพ และเสถียรภาพในอัฟกานิสถาน อย่างไรก็ตาม จากความสัมพันธ์อันยาวนาน ระหว่างปากีสถานกับนักบวชชีนชาวอัฟกัน รวมทั้งความสัมพันธ์กับระบอบฏอลิบานก่อนหน้านี้ การที่ปากีสถานจะเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศต่ออัฟกานิสถานแบบพลิกกลับในช่วงเวลาเพียงชั่วข้ามคืนนั้นไม่อาจทำได้ง่ายนัก ทำให้ปากีสถานต้องดำเนินนโยบายแบบ 2 แนวทาง (Dual Track Policy) กับอัฟกานิสถาน กล่าวคือ 1) การสนับสนุนรัฐบาลของประธานาธิบดี ฮามิด การ์ชัย ในการปฏิบัติการร่วมกันเพื่อต่อต้านการก่อการร้าย (นโยบายที่เป็นทางการ) 2) คงการสนับสนุนกลุ่มต่อต้านรัฐบาลอัฟกานิสถานต่าง ๆ รวมทั้งกองกำลังฏอลิบาน (นโยบายที่ไม่เป็นทางการซึ่งดำเนินการโดย ภาคประชาชน เจ้าหน้าที่กองทัพ และหน่วยข่าวกรองบางส่วน) โดยการ

⁷แนวคิด ยุทธศาสตร์เชิงลึก (Strategic Depth) เริ่มในทศวรรษ 1980 โดยได้รับการกำหนดโดย นายพล มีร์ซา อัสม์ เบก (Mirza Aslam Beg) ผู้บัญชาการทหารในสมัยของนายพลเซีย คูล อัก ซึ่งเน้นย้ำถึงความจำเป็น ในการกระจายเจ้าหน้าที่ ทักษะและอาวุธยุทธโปกรณ์ ของกองทัพปากีสถานในอัฟกานิสถานเพื่อป้องกันกองทัพอินเดีย เนื่องจากสภาพทางภูมิศาสตร์ของปากีสถานมีลักษณะเป็นแนวยาว และแคบจากเหนือจรดใต้ทำให้เกิดความอ่อนแอทางด้านความมั่นคง ไม่เพียงพอที่จะป้องกันการรุกรานจากอินเดียได้ ซึ่งถือเป็นการขาดยุทธศาสตร์เชิงลึก ดังนั้นอัฟกานิสถานในยุคหลังสหภาพโซเวียต รุกราน จึงได้รับการพิจารณาให้เป็นทางเลือกสำหรับปากีสถานที่จะดำเนินยุทธศาสตร์เชิงลึก ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน Rizwan Hussain, *Pakistan and the emergence of Islamic Militancy in Afghanistan*, (England: Ashgate Publishing Limited, 2005), p. 172.

ดำเนินนโยบายดังกล่าว ของปากีสถาน เนื่องมาจากประชาชนชาวปากีสถานส่วนใหญ่ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ในกองทัพ และ หน่วยข่าวกรองบางส่วนมีความรู้สึกต่อต้านสหรัฐ ฯ และมีความสัมพันธ์อันลึกซึ้งกับกลุ่มต่อต้านรัฐบาลอัฟกานิสถานต่าง ๆ รวมทั้งกลุ่มภูอลีบานที่พวกเขาเคยให้การสนับสนุนมาตั้งแต่ต้น ดังจะกล่าวในรายละเอียดต่อไป

1) การสนับสนุนรัฐบาลของประธานาธิบดี ฮามิด การ์ชัย ในการปฏิบัติการร่วมกันเพื่อต่อต้านการก่อการร้าย และกลุ่มภูอลีบาน

การทำสงครามต่อต้านการก่อการร้าย และการเสริมสร้างสันติภาพและเสถียรภาพในอัฟกานิสถาน โดยร่วมมือกับประชาคมระหว่างประเทศ และประธานาธิบดี ฮามิด การ์ชัย ผู้นำของอัฟกานิสถาน ถือเป็นนโยบายต่างประเทศที่เป็นทางการของปากีสถานต่ออัฟกานิสถานในปัจจุบัน โดยก่อนเหตุการณ์ 9/11 ปากีสถานต้องเผชิญกับภาพลักษณ์ด้านลบ อันเนื่องมาจาก หลายปัจจัย เช่น การสนับสนุนภูอลีบานมาตั้งแต่ ค.ศ.1994 การทุจริตของผู้บริหารเมือง สภภาพเศรษฐกิจย่ำแย่ การทดลองอาวุธนิวเคลียร์ใน ค.ศ.1998 การถูกกล่าวหาว่าให้การสนับสนุนการต่อสู้เพื่อเอกราชของชาวแคชเมียร์ ความขัดแย้งในคารากิล และการรัฐประหารโค่นล้มระบอบประชาธิปไตยที่มาจาก การเลือกตั้ง ใน ค.ศ.1999 รวมทั้งปัญหาอื่น ๆ ภายในประเทศ

ประธานาธิบดีมูซาร์รอฟ เชื่อว่า การตัดสินใจเข้าร่วมสงครามต่อต้านการก่อการร้ายที่นำโดยสหรัฐ ฯ จะช่วยลดความรุนแรงของปัญหาเหล่านี้ได้ และทางเลือกที่สหรัฐ ฯ เสนอให้ว่าจะอยู่กับสหรัฐ ฯ หรือผู้ก่อการร้าย เปรียบเสมือนการบังคับมากกว่าการให้เลือก ตามคำกล่าวสุนทรพจน์ของประธานาธิบดีบุช ในการประชุมร่วมสภาครองเกรสกับประชาชนชาวอเมริกัน ในวันที่ 20 กันยายน ค.ศ.2001 ซึ่งกล่าวว่า “ทุก ๆ ประเทศ ในทุกภูมิภาค ต้องตัดสินใจเดี๋ยวนี้ว่า คุณจะอยู่กับเรา (สหรัฐ ฯ) หรือคุณจะอยู่กับผู้ก่อการร้าย”^๖ เป็นคำกล่าวเพื่อให้ทุกชาติเข้าร่วมในสงครามต่อต้านการก่อการร้ายของสหรัฐ ฯ ถือเป็นทางเลือกที่ลำบากใจสำหรับปากีสถาน ดังนั้น เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อประเทศมากที่สุด ปากีสถานภายใต้การนำของประธานาธิบดี มูซาร์รอฟ จึงจำเป็นต้องเลือกเข้าข้าง

^๖President George W. Bush. “Address to Congress and the American People on the Terrorist Attacks.” <http://politicallibrary.net/library/B/Bush%20George%20W/Bush_GW_2001_09_20.htm>.

20 September 2001. [accessed 18 April 2009].

สหรัฐ ฯ มิเช่นนั้น ก็จะเป็นอันตรายต่อผลประโยชน์แห่งชาติที่สำคัญ โดยเฉพาะด้านความมั่นคง และด้านเศรษฐกิจ เห็นได้จากคำแถลงการณ์ของประธานาธิบดี มุซร์รีฟ ในวันที่ 19 กันยายน ค.ศ.2001 ซึ่งกล่าวว่า

“ตามกฎหมายอิสลาม ถ้าหากเกิดความลำบากใจที่ต้องตัดสินใจเลือกระหว่าง 2 ทางเลือก ให้เลือกทางที่ดีกว่า เมื่อปากีสถานต้องเลือกระหว่างการให้ความร่วมมือกับสหรัฐ ฯ กับการขัดขวางความต้องการของสหรัฐ ฯ การปฏิเสธ สหรัฐ ฯ ก็เท่ากับเป็นการทำลายตัวเอง ดังนั้นปากีสถานจึงต้องเลือกอยู่กับสหรัฐ ฯ นั่นหมายความว่าปากีสถานต้องตัดความสัมพันธ์กับภูอลิบาน และอาจมีนัยยะสำคัญต่อการต่อสู้เพื่อเอกราชในแคชเมียร์ด้วย หากสหรัฐ ฯ กับอินเดียเกี่ยวข้องกันในความสัมพันธ์ทางด้านยุทธศาสตร์... การตัดสินใจของพวกเราในวันนี้อาจมีผลที่ตามมาอย่างกว้างขวาง... การกระทำของขบวนการก่อการร้ายก่อให้เกิดความเศร้าโศกเสียใจยิ่ง ความโกรธแค้น และการแก้แค้นจากสหรัฐ ฯ โดยเป้าหมายอันดับแรกของพวกเขาคือ ขบวนการอัลกออิดะฮ์ ของนาย อูซามะฮ์ บิน ลาดิน... สอง คือ ภูอลิบาน... ที่สาม คือ การทำสงครามต่อต้านการก่อการร้ายอันยาวนานในระดับระหว่างประเทศ ... มีสิ่งสำคัญ 3 ประการที่สหรัฐ ฯ เรียกร้องให้เราช่วย **ประการที่ 1** คือ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวกรอง **ประการที่ 2** การสนับสนุนโดยอนุญาตให้ใช้น่านฟ้าของเรา และ **ประการที่ 3** คือ การให้การสนับสนุนทางการล่าเหยื่อกำลังคน และอาวุธยุทธโธปกรณ์ให้แก่สหรัฐ ฯ ... พวกเราทราบว่าอะไรก็ตามที่สหรัฐ ฯ ตั้งใจแล้วก็มักจะได้รับ การสนับสนุนจากสภาพความมั่นคงและสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ ในการผ่านมติเกี่ยวกับ การทำสงครามต่อต้านการก่อการร้าย และเป็นมติสำหรับการลงโทษประชาชนที่ให้การสนับสนุนกับขบวนการก่อการร้าย... ถ้าหากเราตัดสินใจผิดพลาดที่ตามมาอาจเลวร้ายที่สุด แต่หากเราตัดสินใจถูก ผลที่ตามมาก็จะดี โดยผลร้ายที่จะตามมานั้นอาจเป็นอันตรายต่อบูรณภาพ และความเป็นปึกแผ่นของปากีสถาน...”⁹

⁹ดูรายละเอียดคำแถลงการณ์ผ่านสื่อโทรทัศน์ปากีสถานของประธานาธิบดี พลเอก เพอร์เวซ มุซร์รีฟ ในวันที่ 19 กันยายน ค.ศ.2001 ในภาคผนวก ก

จากคำกล่าวสุนทรพจน์ของประธานาธิบดี มุซาร์รอฟ ต่อประชาชนชาวปากีสถาน จะเห็นได้ว่า การตัดสินใจครั้งนี้ เนื่องมาจาก ปากีสถานถูกกดดันโดยสหรัฐฯ ๔ และเพื่อป้องกันการเป็นพันธมิตรที่ใกล้ชิดระหว่างอินเดียกับสหรัฐฯ ๕ และได้ชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ที่ปากีสถาน จะได้รับการปกป้อง 4 ด้าน คือ 1) ความมั่นคงของประเทศ 2) การฟื้นฟูเศรษฐกิจ 3) ประโยชน์เกี่ยวกับอาวุธยุทธศาสตร์นิวเคลียร์และชีปนาวุธ 4) ปัญหาแคชเมียร์

ดังนั้น เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์เหล่านี้ มุซาร์รอฟ จึงตัดสินใจเข้าร่วมทำสงครามต่อต้านการก่อการร้ายร่วมกับสหรัฐฯ ๕ และพันธมิตร ซึ่งปากีสถานไม่เพียงแต่ยินยอมให้เครื่องบินรบของสหรัฐฯ ๕ ปฏิบัติการในอัฟกานิสถาน ผ่านน่านฟ้าของตนและอนุญาตให้สหรัฐฯ ๕ ใช้สนามบินบินเล็ก 3 แห่งในจังหวัด ซินด์ และบาลูชิสถาน เพื่อการลำเลียงอาวุธยุทธโปกรณ์และกำลังคน การติดต่อสื่อสารรวมทั้งการสนับสนุนเงินสำหรับปฏิบัติการทางการทหารของสหรัฐฯ ๕ ในอัฟกานิสถาน และได้ตกลงายัดบัญชีธนาคารขององค์กรอิสลาม 4 องค์กร ที่มีความสัมพันธ์กับอัลกออิดะฮ์¹⁰ ตามมาด้วยการปลดอะห์เหม็ด มาห์มูด (Ahmed Mahmoud) หัวหน้าหน่วยข่าวกรองแห่งชาติของปากีสถาน และ มุซัฟฟัร อูสมานี (Muzaffar Usmani) รองผู้บัญชาการกองทัพ และนายพลอาวุโสอื่น ๆ ออกจากตำแหน่ง เนื่องจากพวกเขาเป็นอิสลามที่มีแนวคิดสุดโต่ง และเป็นผู้สนับสนุนระบอบฏออีบานอย่างแข็งขัน โดยนายทหารที่มีความคิดในแนวทางเดียวกับมุซาร์รอฟ ได้เข้ามาดำรงตำแหน่งแทน จากนั้น เจ้าหน้าที่กองทัพและหน่วยข่าวกรองของทั้งสองประเทศได้แลกเปลี่ยนข่าวกรองเกี่ยวกับกลุ่มก่อการร้ายและกิจกรรมของพวกเขาทั้งในอัฟกานิสถาน และปากีสถาน

จากการตัดสินใจของประธานาธิบดีมุซาร์รอฟ ทำให้ผู้นำสหรัฐฯ ๕ ได้กล่าวชื่นชมมุซาร์รอฟว่าเป็นผู้มีความกล้า มีวิสัยทัศน์ ที่พร้อมจะเปลี่ยนมุมมองของคนในประเทศที่ต่อต้านอเมริกามาเป็นพันธมิตรนิยมอเมริกา (Pro – America) และยอมรับการปฏิรูปทางการเมือง และเศรษฐกิจ อีกทั้งยังกล่าวว่า “ปากีสถานเป็นพันธมิตรที่สำคัญของสหรัฐฯ ๕ และประธานาธิบดีเพอร์เวซ มุซาร์รอฟ เป็นผู้นำที่กล้าหาญที่ริเริ่มดำเนินการต่อต้านการก่อการร้าย”¹¹

¹⁰“US used three Pakistani military bases in anti-Taliban war: official.” Global Security. <<http://www.globalsecurity.org/military/library/news/2006/07/mil-060718-irma01.htm>>. 18 July 2006. [accessed 18 April 2009].

¹¹Leo T. Hadar, “Pakistan in America’s war against Terrorism Strategic Ally or Unreliable Client?”, Policy Analysis No.435 (8 May 2002): 1.

เหตุการณ์ 9/11 จึงเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของนโยบายต่างประเทศของปากีสถานต่ออัฟกานิสถาน โดยการตัดความสัมพันธ์กับรัฐบาลฏอลีบานที่เคยให้การสนับสนุนมาโดยตลอด ในวันที่ 20 พฤศจิกายน ค.ศ.2001 และได้ฟื้นฟูความสัมพันธ์กับรัฐบาลเฉพาะกาลของอัฟกานิสถาน โดยทันที หลังจากก่อนหน้านี้ ปากีสถานได้ส่งตัวแทนไปเจรจาโน้มน้าวให้ มุลลอฮ์ มุฮัมหมัด อุมร์ ส่งตัว อุซามะฮ์ บิน ลาดิน ให้กับทางการสหรัฐ ฯ ถึงสองครั้ง แต่การเจรจาไม่เป็นผล ดังนั้น ในช่วงแรกที่ปากีสถานประกาศดำเนินนโยบายต่อต้านการก่อการร้าย และให้การสนับสนุนรัฐบาลประธานาธิบดี ฮามิด การ์ชัย ของอัฟกานิสถาน จึงถือเป็นช่วงของการปรับความสัมพันธ์ระหว่างปากีสถานกับอัฟกานิสถานให้พัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น

การตัดสินใจ ดำเนินนโยบายต่อต้านการก่อการร้ายของประธานาธิบดี มุซาร์รีฟ ทำให้ปากีสถานได้รับผลประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และการทหาร และยังก่อให้เกิดเสถียรภาพ และความมั่นคงต่อปากีสถาน และรัฐบาล มุซาร์รีฟ หลายประการ เช่น การสร้างความชอบธรรมให้รัฐบาลทหาร ของประธานาธิบดี มุซาร์รีฟ ในระดับระหว่างประเทศ การยกเลิกมาตรการคว่ำบาตร การบรรเทาหนี้ การเข้าถึงเทคโนโลยีที่ซับซ้อนขึ้น บทบาทของสหรัฐ ฯ ต่อการลดความตึงเครียดกับอินเดีย และการได้รับความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและการทหารจำนวนมาก รวมทั้ง ก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างรัฐบาลมุซาร์รีฟของปากีสถาน กับรัฐบาลของนายฮามิด การ์ชัย ของอัฟกานิสถานหลายประการ ซึ่งมีทั้งความร่วมมือในรูปแบบทวิภาคี และแบบพหุภาคี โดยจะกล่าวถึงความร่วมมือที่สำคัญ ๆ ระหว่างสองประเทศ ดังต่อไปนี้

ความร่วมมือในรูปแบบทวิภาคี

ความร่วมมือระหว่างปากีสถานกับอัฟกานิสถานในรูปแบบทวิภาคี เห็นได้จากการจัดการประชุมระหว่างผู้นำระดับสูง และรัฐมนตรีระหว่างกันบ่อยครั้ง รวมทั้งการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างกัน เพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับการต่อต้านการก่อการร้าย รวมทั้งการไล่ล่ากองกำลังฏอลีบานและอัลกออิดะฮ์ ทั้งในอัฟกานิสถาน และปากีสถาน ซึ่งทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศในช่วงต้นของสงครามการก่อการร้ายนี้พัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น และดีมากขึ้นหลังจากประธานาธิบดีมุซาร์รีฟของปากีสถาน เดินทางเยือนกรุงคาบูล ในวันที่ 2 เมษายน ค.ศ.2002 และได้มีแถลงการณ์ร่วมระหว่างประธานาธิบดีมุซาร์รีฟ กับประธานาธิบดีฮามิด การ์ชัย ผู้นำอัฟกานิสถาน ซึ่งทั้งสองฝ่ายได้ให้คำมั่นที่จะร่วมมือกันในการต่อต้านการก่อการร้าย พร้อมทั้งขยายความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและการค้าระหว่างกัน

โดยในช่วงก่อนหน้านี้นายฮิเดายัต อามิน อีร์ซลา (Hidayat Amin Arsla) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังของอัฟกานิสถานได้เดินทางเยือนกรุงอิสลามาบัด เมื่อวันที่ 10 มกราคม ค.ศ.2002 ภายหลังจากได้ปรึกษารื้อกับเจ้าหน้าที่ของปากีสถานแล้ว ทั้งสองฝ่ายตัดสินใจที่จะส่งเสริมความร่วมมือทางการเมืองระหว่างกันเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนของทั้งสองประเทศ ส่งผลให้สถานทูตปากีสถานในกรุงคาบูลที่ถูกรื้อถอนในเดือนกันยายน ค.ศ.2001 ได้เปิดทำการใหม่อีกครั้ง ในวันที่ 14 มกราคม ค.ศ.2002¹² นอกจากนี้ปากีสถานยังได้ลงนามในปฏิญญาคาบูลว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านที่ดี (Kabul Declaration on Good Neighborly Relations)¹³ ในวันที่ 22 ธันวาคม ค.ศ.2002

ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศเริ่มตึงเครียดขึ้นมาอีกครั้งในช่วง ค.ศ.2003 เนื่องด้วยความเคลือบแคลงสงสัยว่า อิสลามาบัดไม่ได้ปฏิบัติตามต่อต้านกลุ่มฏอลิบาน และอัลกออิดะฮ์อย่างจริงจัง จนทำให้กลุ่มเหล่านี้แข็งเกร่งและขยายตัวเพิ่มขึ้นมาอีกครั้ง โดยอาศัยพื้นที่พรมแดนระหว่างปากีสถานกับอัฟกานิสถานเป็นฐานปฏิบัติการ ทำให้ประธานาธิบดีกอร์ชัช เดินทางเยือนอิสลามาบัด พร้อมกับคณะรัฐมนตรีส่วนใหญ่ของเขา ในวันที่ 22-23 เมษายน ค.ศ.2003 ผลจากการเยือนครั้งนี้ทำให้ทั้งสองรัฐบาลตัดสินใจจัดตั้ง “คณะกรรมการความร่วมมือ” ซึ่งจะจัดการประชุมระหว่างกันเป็นประจำเพื่อตรวจสอบกระบวนการ การส่งเสริมความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างกัน ตลอดจนติดตามผลปฏิบัติการปราบปรามกลุ่มก่อการร้ายของทั้งสองประเทศ¹⁴ ต่อมาในเดือนสิงหาคม ค.ศ.2003 รัฐมนตรีต่างประเทศปากีสถาน นายคุร์ชีด กาชูรี (Khurshid Kasuri) ได้เดินทางเยือนกรุงคาบูลเป็นเวลา 2 วัน เพื่อรื้อฟื้นความสัมพันธ์ที่กำลังตึงเครียด ในช่วงที่ผ่านมา¹⁵ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าทั้งสองฝ่ายพยายามแสดงออกผ่านสื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์ฉันมิตรระหว่างกัน

¹²“Islamabad, Kabul to enhance cooperation.” Dawn, <<http://www.dawn.com/2002/01/11/top10.htm>>. 11 January 2002. [accessed 22 April 2009].; “Pakistan reopens mission in Kabul.” Dawn. <<http://www.dawn.com/2002/01/15/top13.htm>>. 15 January 2002. [accessed 22 April 2009].

¹³ดูรายละเอียดในภาคผนวก ข

¹⁴“Islamabad, Kabul to hold biannual talks.” Dawn. <<http://www.dawn.com/2003/04/24/top12.htm>>. 24 April 2003. [accessed 20 March 2009].

¹⁵“Kabul told to share intelligence on Taliban.” Dawn. <<http://www.dawn.com/2003/08/23/top4.htm>>. 23 August 2003. [accessed 20 March 2009].

แต่ลึก ๆ แล้วความสัมพันธ์ระหว่างปากีสถานกับอัฟกานิสถานก็ยังคงเปราะบาง อันเนื่องมาจาก ปัญหาข้อพิพาททางพรมแดน ตลอดจนปัญหาทางการค้าและความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันใน เรื่อง “ผู้ร้ายข้ามแดน”

ในวันที่ 12 มกราคม ค.ศ.2004 นายกรัฐมนตรี ญะมาลี ของปากีสถานได้เดินทางเยือน กรุงคาบูล และพบปะปรึกษาหารือกับประธานาธิบดี ภัร์ซัย เพื่อปรับความเข้าใจระหว่างกัน และ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับรัฐบาลคาบูลว่าปากีสถานจะเพิ่มความพยายามในการกวาดล้าง กลุ่มฏอลิบาน และสมาชิกอัลกออิดะฮ์ ตามแนวชายแดน และจะไม่ยินยอมให้กลุ่มเหล่านี้ ข้ามชายแดนมายังปากีสถานโดยผิดกฎหมาย และใช้ปากีสถานเป็นที่มั่นในการต่อต้าน รัฐบาลคาบูล นอกจากนี้ นายญะมาลี พยายามทำให้รัฐบาลคาบูลมั่นใจต่อมาตรการกวาดล้าง ของรัฐบาลปากีสถาน โดยชี้ให้เห็นว่ามีกองกำลังทหารมากกว่า 80,000 นาย ถูกส่งไปปฏิบัติการตาม แนวชายแดนเพื่อปฏิบัติการต่อต้านการก่อการร้าย และพร้อมจะให้ความช่วยเหลือในการฟื้นฟู ประเทศอัฟกานิสถานต่อไป¹⁶ ซึ่งสร้างความพอใจให้กับรัฐบาลกรุงคาบูลในระดับหนึ่ง และทำให้ บรรยากาศทางการทูตระหว่างปากีสถานกับอัฟกานิสถานกลับดีขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง

ในวันที่ 23 สิงหาคม ค.ศ.2004 ประธานาธิบดี ภัร์ซัย ได้เดินทางเยือนปากีสถานด้วย ตนเอง เพื่อเจรจาเกี่ยวกับความพยายามของทั้งสองประเทศในการขจัดกองกำลังต่อต้านรัฐบาล สมาชิกอัลกออิดะฮ์ และกองกำลังฏอลิบานตามแนวพรมแดนร่วมกัน โดยการเยือนครั้งนี้ นับว่ามี ความสำคัญมากต่อการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ ซึ่งภายหลังการเจรจาระหว่าง ประธานาธิบดี ภัร์ซัย และประธานาธิบดี มุซาร์รอฟ ทั้งสองได้ตกลงขยายความร่วมมือระหว่างกันใน หลาย ๆ ด้าน รวมทั้งทางด้านวัฒนธรรม ตลอดจนทั้งสองประเทศตกลงที่จะตั้งโทรศัพท์สายด่วน เพื่อ การติดต่อกันอย่างต่อเนื่อง และเพื่อหลีกเลี่ยงความเข้าใจผิดต่าง ๆ ระหว่างกัน อีกทั้งยังตกลงจะ ให้มีการพบปะกันเป็นประจำในระดับรัฐมนตรีของทั้งสองประเทศ และทั้งสองฝ่ายได้พยายามส่งเสริม ให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน เพื่อใช้ในการรับมือกับภัยคุกคามจากการก่อการร้าย¹⁷

¹⁶“Joint anti-terror fight pledged: Pakistan, Afghan Presidents meet.” Dawn.

<<http://www.dawn.com/200408/24/top8.htm>>. 24 August 2004. [accessed 20 March 2009].

¹⁷“Musharraf-Karzai Meet: Pledge to Boost Fight on Terrorism.” Pakistan Times.

<<http://pakistanimes.net/2004/08/24/top.htm>>. 24 August, 2004. [accessed 15 March 2009].

ในวันที่ 6 พฤศจิกายน ค.ศ.2004 ประธานาธิบดีมุซาร์รอฟ เยือนกรุงคาบูล เพื่อแสดงความยินดีกับประธานาธิบดี กัรซัย ที่ได้รับเลือกตั้ง (เป็นผู้นำคนแรกที่เดินทางเยือนกรุงคาบูล หลังประธานาธิบดี กัรซัย ชนะการเลือกตั้ง) ซึ่งใน การเยือนครั้งนี้ นอกจะแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของอัฟกานิสถานที่มีต่อปากีสถานแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของมุซาร์รอฟ ที่ต้องการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับอัฟกานิสถานในระยะยาว โดยมุซาร์รอฟได้ยืนยันว่าจะให้ความร่วมมือกับอัฟกานิสถานอย่างเต็มที่ในการปราบปรามกลุ่มก่อการร้าย และส่งเสริมให้มีการติดต่อระหว่างกันของผู้นำ พร้อมทั้งจะให้ความช่วยเหลือในการฟื้นฟูประเทศอัฟกานิสถานต่อไป¹⁸ อีกทั้งยังพยายามแสดงให้เห็นว่า ปากีสถานไม่ได้เข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของอัฟกานิสถาน ดังที่ถูกกล่าวหา มาโดยตลอด เห็นได้จาก การที่ปากีสถานไม่เข้าไปแทรกแซงการเลือกตั้งประธานาธิบดีของอัฟกานิสถาน ในเดือน ตุลาคม ค.ศ.2004 แต่ปากีสถานก็ประสบกับความยากลำบากในการจัดการกับผู้ก่อการร้ายที่ ซ้ำมพรมแดนที่เต็มไปด้วยภูเขา เข้าไปโจมตีเพื่อขัดขวางการเลือกตั้งในครั้งนี้¹⁹

ความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นนี้ เป็นเพียงช่วงเวลาสั้น ๆ อันเป็นความสัมพันธ์ที่ลุ่ม ๆ ดอน ๆ ระหว่างสองประเทศ เหมือนดังเช่นที่เกิดขึ้นในอดีต ซึ่งในที่สุด ความไม่ไว้เนื้อเชื่อใจกัน ตลอดจนความสัมพันธ์ทางด้านประวัติศาสตร์ ศาสนา ภาษา และเชื้อชาติ ได้ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศกลับไปตึงเครียดเหมือนเดิมอีกครั้ง เห็นได้จากในช่วงที่ประธานาธิบดี กัรซัย เยือนปากีสถาน เดือน กุมภาพันธ์ ค.ศ.2006 ได้ปฏิเสธข้อกล่าวหาว่า อัฟกานิสถานมีส่วนพัวพันกับการก่อการจลาจลในบาลูชิสถาน และยังกล่าวว่า ปากีสถานไม่ได้ดำเนินการอย่างเพียงพอในการจัดการกับผู้ก่อการร้ายที่อยู่ในดินแดนของปากีสถาน ผู้นำอัฟกันจึงเรียกร้องให้รัฐบาลปากีสถานดำเนินการให้มากขึ้นในการยุติการก่อการร้ายซ้ำมพรมแดน รวมทั้งการระเบิดพลีชีพที่เพิ่มมากขึ้นด้วย²⁰

¹⁸“Musharraf vows to fight terrorism: Wide-ranging talks held with Karzai.” Dawn. <<http://www.dawn.com/2004/11/07/top1.htm>>. 7 November 2004 [accessed 15 March 2009].

¹⁹ Marvin G. Weinbaum. “Afghanistan and Its Neighbors: An Ever Dangerous Neighborhood.” Special Report No. 162. United State Institute of Peace. <<http://www.usip.org/files/resources/sr162.pdf>>. June 2006. [accessed 22 September 2009].

²⁰Gulzar Ahmed Khan, “Afghanistan's involvement denied in Balochistan: Karzai condoles Wali's death.” Dawn. <<http://www.dawn.com/2006/02/18/top12.htm>>. 18 February 2006. [accessed 15 February 2009].; “Afghanistan expects action on Taliban list.” Dawn. <<http://www.dawn.com/2006/02/19/top14.htm>>. 19 February 2006. [accessed 15 February 2009].

นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ของอัฟกานิสถาน ยังได้ส่งมอบรายชื่อสมาชิกกองกำลัง ฏอเลียบานที่เป็นที่ต้องการ รวมถึง มุลลฮ์ อุมร์ ที่ได้รับการยืนยันว่าอยู่ในปากีสถานด้วย อย่างไรก็ตาม อดีตนายกรัฐมนตรี มุซาร์รีฟ ของปากีสถานออกมาให้สัมภาษณ์ต่อ สำนักข่าว ABC และ CNN ว่า ข้อมูลเกี่ยวกับผู้นำ ฏอเลียบานนี้เป็นข้อมูลที่ล้ำสมัย และ CIA ก็รู้เรื่องนี้ดี โดยกล่าวว่า

“ข้าพเจ้าประหลาดใจและตกใจอย่างแท้จริงว่า ทำไมพวกเขาจึงเปิดเผยเรื่องนี้ต่อสื่อ... ข้าพเจ้ารู้สึกผิดหวังอย่างมากต่อข่าวกรองของพวกเขา และมีความพยายามอย่างมากที่จะใส่ร้ายปากีสถาน โดยบางกลุ่ม และประธานาธิบดี กัรซัย ก็ล้มเหลวอย่างสิ้นเชิงว่าจะไร้อำนาจเกิดขึ้นในประเทศของเขาอยู่”²¹

ในขณะเดียวกัน ประธานาธิบดี มุซาร์รีฟ ก็ได้กล่าวหารัฐบาลกัรซัยและพันธมิตรเกี่ยวกับการดำเนินการที่ไม่เพียงพอเกี่ยวกับการบรรเทาภัยคุกคามของ ฏอเลียบาน การสร้างนิติรัฐ (Rule of Law) และการสร้างรัฐบาลที่นำเชื่อถือในอัฟกานิสถาน²² และปากีสถานก็ยังคงไม่พอใจอัฟกานิสถานเกี่ยวเนื่องมาจากปัญหาความรุนแรงในแคว้นบาลูชิสถาน ซึ่งรัฐบาลปากีสถานเชื่อว่า อาวุธส่วนมากถูกลำเลียงมาจากอัฟกานิสถาน ทำให้สถานการณ์ในแคว้นบาลูชิสถานรุนแรงยิ่งขึ้น โดยประธานาธิบดีมุซาร์รีฟได้แสดงให้เห็นถึงความกังวลของปากีสถานเกี่ยวกับบทบาทของสถานกงสุลอินเดีย 6 แห่งใน ญะลาละบัด กันดาฮาร์ มาซารี ซารีฟ และเฮรัต ว่าอยู่เบื้องหลังความรุนแรงในปากีสถาน โดยเฉพาะใน จังหวัดบาลูชิสถาน

ทั้งนี้ โฆษกกระทรวงการต่างประเทศของปากีสถาน กล่าวหาอินเดีย ว่าใช้สถานกงสุลเหล่านี้เพื่อจุดประสงค์ของการสอดแนมและก่อวินาศกรรมให้เกิดความกังวลในปากีสถาน²³ และยังเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ของวุฒิสมาชิก มุซาฮิด ฮุสเซน ชัยยิด ในเดือน พฤษภาคม ค.ศ.2006 ที่กล่าวว่า

²¹“Pakistan president blasts Afghan leader.” CNN. <<http://edition.cnn.com/2006/WORLD/asiapcf/03/05/musharraf/index.html>>. 5 March 2006. [accessed 15 March 2009].

²²Rizwan Zeb, “Cross Border Terrorism Issues Plaguing Pakistan – Afghanistan Relations.”, *China and Eurasia Forum Quarterly* Vol. 4 No. 2 (May 2006): 69–74.

²³“Pakistani FM to visit Afghanistan this month.” *Afghanistan News Center*. <<http://www.afghanistannewscenter.com/news/2003/august/aug32003.html>>. 2 August 2003. [accessed 15 March 2009].

“สถานกงสุลอินเดียเหล่านี้รับใช้ในฐานะสถานที่สำหรับปฏิบัติการต่อต้านปากีสถาน จากดินแดนของอัฟกานิสถาน โดยเฉพาะ สถานกงสุลอินเดียใน กันดาฮาร์ และ ญะลาละบัด และสถานเอกอัครราชทูตของพวกเขาในกรุงคาบูล ก็ถูกใช้สำหรับ กิจกรรมที่มีเงื่อนไข ภายในปากีสถานทั้งพื้นที่ทั่วประเทศ พื้นที่ชนเผ่า FATA และ โดยเฉพาะในบาลูชิสถาน”²⁴

อย่างไรก็ตาม ทางการอัฟกานิสถานได้ปฏิเสธว่าไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับใด ๆ กับเหตุการณ์ความรุนแรงในแคว้นบาลูชิสถาน แต่ก็ยอมรับว่า อาจมีการแอบล่อลวงอาวุธมาจากอัฟกานิสถาน²⁵

นอกจากความร่วมมือในรูปแบบต่าง ๆ ที่กล่าวมา ปากีสถานกับอัฟกานิสถานยังมีการประชุมร่วมสภาสันติภาพ (Joint Peace Jirga) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเชื่อใจระหว่างกัน เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งในอัฟกานิสถาน โดยเป็นการนำผู้แทนของชนเผ่าปุกตูนที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนของปากีสถานกับอัฟกานิสถาน กว่า 650 คน มาเข้าร่วมประชุม ส่วนผู้แทนของปากีสถานและอัฟกานิสถาน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่รัฐ ข้าราชการเกษียณอายุ ผู้อาวุโสของชนเผ่า นักการศาสนา นักธุรกิจ รวมทั้งนักการเมืองของทั้งสองประเทศมาประชุมร่วมกัน โดยการประชุมครั้งแรก จัดขึ้นเมื่อวันที่ 9 -12 สิงหาคม ค.ศ.2007 ณ กรุงคาบูล ประเทศอัฟกานิสถาน แต่ตัวแสดงสำคัญจากภาคประชาสังคมชนเผ่าปุกตูน เช่น ผู้นำอาวุโสของชนเผ่าจากพื้นที่วาซีริสถาน และผู้นำของพรรคศาสนา (JUI-F) ของปากีสถานที่สนับสนุนญอสิบาน ได้คว่ำบาตรการประชุมครั้งนี้

ภายหลังการประชุม ผู้นำทั้งสองประเทศได้มีแถลงการณ์ร่วม ซึ่งทั้งสองชี้ให้เห็นว่า ขบวนการก่อการร้าย เป็นภัยคุกคามร่วมกันของทั้งสองประเทศ และการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้ายควรดำเนินต่อไป และได้เสนอแนะให้มีการจัดประชุมสภาที่มีขนาดเล็กกว่า (Jirgagai) โดยประกอบไปด้วย สมาชิกจากทั้งสองประเทศ ประเทศละ 25 คน เพื่อกระตุ้นกระบวนการสันติภาพให้

²⁴Gaurang Bhatt. “RAW Is Training 600 Baluchis in Afghanistan”: Mushahid Hussain.” <www.boloji.com/analysis2/0116.htm4>. 14 May 2009. [accessed 15 March 2009].

²⁵Catherine Larkin and Paul Tighe. “Pakistan’s Musharraf Says With Afghanistan Are Tense.” [Bloomberg](http://Bloomberg.com). <www.bloomberg.com/apps/news?pid=10000080&sid=aYoG0enXNphc>. 5 March 2006. [accessed 15 March 2009].

เร็วขึ้น ตลอดจนเพื่อตรวจสอบการปฏิบัติตามพันธกรณี และอำนวยความสะดวกในการจัดประชุมครั้งต่อไป²⁶ ทั้งนี้การประชุมดังกล่าวได้ส่งผลให้ความตึงเครียดระหว่างปากีสถานกับอัฟกานิสถานผ่อนคลายลง ตลอดจนประธานาธิบดี มุซาร์รีฟ ได้ออกมายอมรับว่า กองกำลังติดอาวุธชาวอัฟกันได้รับการสนับสนุนจากดินแดนของปากีสถาน โดยเขากล่าวว่า “ไม่มีข้อสงสัยเกี่ยวกับกองกำลังชาวอัฟกัน ได้รับการสนับสนุนจากดินแดนปากีสถาน”²⁷

ภายหลังการประชุมสหประชาชาติภาพร่วมกัน ประธานาธิบดี กัชชัฟ ได้ยื่นข้อเสนอเจรจากับกองกำลังภูลีบาน อีกครั้งในวันที่ 9 กันยายน ค.ศ.2007 ในขณะที่ภูลีบานเริ่มมีท่าทีเชิงบวกต่อข้อเรียกร้องดังกล่าว แต่มีเงื่อนไขว่า กองกำลังต่างชาติต้องถอนทหารออกจากอัฟกานิสถานก่อน

สำหรับการประชุมสหประชาชาติขนาดเล็กกว่า (Jirgagai) ซึ่งประกอบไปด้วยตัวแทนจากสองประเทศ ประเทศละ 25 คน จัดขึ้นในวันที่ 27 – 28 ตุลาคม ค.ศ.2008 อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพบปะระหว่าง ซาฮี เมห์มูด คูเรซี รัฐมนตรีต่างประเทศปากีสถาน และ แรงกิน ดัดฟาร์ สเปนตา (Rangin Dadfar Spanta) รัฐมนตรีต่างประเทศของอัฟกานิสถาน ในวันที่ 23 เมษายน ค.ศ.2008 โดยทั้งสองฝ่ายได้เห็นร่วมกันในการฟื้นฟูกระบวนการ ของการประชุมร่วมสหประชาชาติภาพขึ้นอีกครั้ง เพื่อฟื้นฟูความสัมพันธ์ฉันมิตรและการสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน²⁸

เห็นได้ว่าทั้งสองประเทศพยายามจะปรับความสัมพันธ์ระหว่างกันให้ดีขึ้น โดยผ่านการแลกเปลี่ยนการเยือนของผู้ในระดับสูงระหว่างกัน การจัดการประชุม เพื่อพบปะเจรจากัน การแถลงการณ์ร่วม และพยายามสร้างกลไกที่จะก่อให้เกิดความไว้วางใจระหว่างกัน แต่ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศยังคงดำเนินไปอย่างลุ่ม ๆ ดอน ๆ

²⁶Permanent Mission of Pakistan to the United Nations Office in Geneva. “Joint Declaration adopted by Pak-Afghan Joint Peace Jirga.” <http://missions.itu.int/~pakistan/2005_Statements/P_PM_FM/stjirga_12aug07.htm>. 12 August 2007. [accessed 5 February 2009].

²⁷Taimoor Shah and Carlotta Gall. “Afghan Rebels Find Aid in Pakistan, Musharraf Admits.” *New York Times*. <<http://www.nytimes.com/2007/08/13/world/asia/13afghan.html>>. 13 August 2007 [accessed 15 March 2009].

²⁸Embassy of Afghanistan in Canada. “Afghanistan-Pakistan Jirgagai Islamabad Declaration.” <http://www.afghanemb-canada.net/en/z%20extra%20pages/news%25%2020release/august%202008/oct/Pak_afghan_jirga.php>. 28 October 2008. [accessed 15 March 2009].

ความร่วมมือในรูปแบบพหุภาคี

ถึงแม้ว่าปากีสถานกับอัฟกานิสถานจะพยายามร่วมมือกันในรูปแบบทวิภาคี แต่ก็ยังคงมีความขัดแย้งกัน และความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน จึงมีความพยายามที่จะร่วมมือกันในรูปแบบพหุภาคี เพื่อช่วยแก้ไขประเด็นปัญหาที่เป็นข้อพิพาท ระหว่างทั้งสองประเทศ และพยายามให้เกิดความร่วมมือกันมากขึ้นในการต่อต้านการก่อการร้าย โดยความร่วมมือที่สำคัญนั้นจะเห็นได้จาก

1) “กลุ่ม Six plus Two” เป็นกรอบความร่วมมือที่จัดตั้งขึ้นภายใต้ องค์การสหประชาชาติ ประกอบไปด้วย จีน อิหร่าน ปากีสถาน ทาจิกิสถาน เติร์กเมนิสถาน อุซเบกิสถาน สหรัฐฯ และรัสเซีย โดยกลุ่ม 6+2 ได้จัดการประชุมผู้นำระดับสูงเป็นครั้งแรก ในวันที่ 22 กันยายน ค.ศ.1999 โดยการริเริ่มของรัฐบาลอุซเบกิสถาน เพื่อต้องการแลกเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับสถานการณ์ในอัฟกานิสถานและเพื่อปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับการดำเนินการขั้นต่อไปของกลุ่มในการปรับใช้แถลงการณ์ทาชเคนท์ (Tashkent Declaration) เพื่อเป็นหลักการพื้นฐานในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในอัฟกานิสถานโดยสันติ โดยในเบื้องต้นกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับการควบคุมการผลิตและการลักลอบค้ายาเสพติด รวมทั้งแก้ปัญหาความขัดแย้งของพันธมิตรฝ่ายเหนือ ในอัฟกานิสถาน ต่อมาภายหลังการโค่นล้มระบอบฏอลิบาน กลุ่ม 6+2 ก็สนับสนุนให้มีการจัดตั้ง รัฐบาลผสมหลายชนเผ่าในอัฟกานิสถาน หลังการประชุมที่สำนักงานใหญ่สหประชาชาติในนิวยอร์ก ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.2001 รัฐมนตรีต่างประเทศและเจ้าหน้าที่อาวุโสของกลุ่ม 6+2 ได้ลงนามร่วมกันในปฏิญญาเกี่ยวกับสถานการณ์ในอัฟกานิสถาน เพื่อประณามการส่งออกการก่อการร้ายระหว่างประเทศโดยเครือข่ายอัลกออิดะฮ์ และรัฐบาล ฏอลิบานที่ยินยอมให้พวกเขาใช้ดินแดนของอัฟกานิสถานเป็นฐานปฏิบัติการ²⁹ ต่อมา ได้ผลักดันให้ ฏอลิบานเข้าร่วมกับอัฟกานิสถานในการลงนามในปฏิญญาคาบูล (Kabul Declaration) ในเดือน ธันวาคม ค.ศ.2002 เพื่อความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และได้ให้คำมั่นสัญญาจะสนับสนุนประชาชนชาวอัฟกานิสถานในกระบวนการทางการเมืองและการฟื้นฟูประเทศ

²⁹UN News Center. “‘Six plus Two’ group stresses need for broad-based Afghan government.” <<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=2116&Cr=Afghan&Cr1=#>>. 12 November 2001. [accessed 24 March 2009].

2) คณะกรรมาธิการร่วมสามฝ่าย (Tripartite Commission: TPC) จัดตั้งขึ้น
 ในวันที่ 17 มิถุนายน ค.ศ.2003 ณ เมืองราวัลปินดี เป็นคณะกรรมาธิการร่วมระหว่าง ปากีสถาน
 อัฟกานิสถาน และกองกำลังผสมที่นำโดยสหรัฐฯ ๗ มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาความมั่นคงบริเวณ
 พื้นที่ชายแดนปากีสถานกับอัฟกานิสถาน นาโต ได้รับเชิญให้เข้าร่วมประชุมอย่างเป็นทางการใน
 เดือน มิถุนายน ค.ศ.2006 โดยในช่วงที่ผ่านมา คณะกรรมาธิการร่วมไตรภาคี ได้จัดการประชุมขึ้น
 ทั้งหมด 25 ครั้ง ครั้งล่าสุดจะจัดขึ้นที่กรุงคาบูล ของอัฟกานิสถานในวันที่ 2 มกราคม ค.ศ.2009
 ในการประชุมครั้งนี้ ได้จะมีการประเมินเกี่ยวกับสถานการณ์ความมั่นคงตามแนวชายแดน
 ปากีสถาน - อัฟกานิสถาน และปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับมาตรการในการปฏิบัติการในพื้นที่เหล่านี้
 ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จากการจัดตั้งคณะกรรมาธิการร่วม 3 ฝ่าย ส่งผลให้มีการจัดตั้ง
 คณะทำงานร่วมในการต่อต้านการโจมตีหรือการก่อการร้าย และในเดือน พฤษภาคม ค.ศ.2006
 มีการฝึกซ้อมร่วมระหว่างปากีสถาน อัฟกานิสถาน และสหรัฐฯ ๗ เป็นครั้งแรกที่ฐานทัพอากาศในจังหวัด
 นอร์ทเวสต์ ฟรอนเทียร์ ของปากีสถานเป็นเวลา 10 วัน โดยมีจุดประสงค์เพื่อ ส่งเสริมความร่วมมือ
 ในการตรวจสอบการเคลื่อนไหวข้ามพรมแดนของสมาชิกวุฒิสภา และกองกำลังต่าง ๆ ตามแนว
 ชายแดนปากีสถาน – อัฟกานิสถาน โดยมีรหัสว่า “Inspired Gambit” และในการฝึกซ้อมร่วมกัน
 ในครั้งนี้ มีทหารประมาณ 1,000 นาย จาก 3 ประเทศเข้าร่วมปฏิบัติการ³⁰

3) การประชุมสุดยอดไตรภาคี ระหว่างปากีสถาน อัฟกานิสถาน และตุรกี
 ประธานาธิบดีของปากีสถานเยือนตุรกีเพื่อเข้าร่วมการประชุมสุดยอดไตรภาคี ระหว่างปากีสถาน
 อัฟกานิสถาน และตุรกี ในวันที่ 29 – 30 เมษายน ค.ศ.2007 ที่อังการา (Ankara) โดยผู้นำทั้งสาม
 ประเทศ ให้คำมั่นที่จะร่วมมือในการส่งเสริมสันติภาพ ความมั่นคง เสถียรภาพ และการพัฒนา
 ทางด้านเศรษฐกิจในภูมิภาค และเน้นย้ำว่า ประชาคมระหว่างประเทศต้องดำเนินการร่วมกันใน
 การสนับสนุนวัตถุประสงค์ของข้อตกลงอัฟกานิสถาน (Afghanistan Compact) ภายหลังจาก
 ประชุมได้ลงนามใน ปฏิญญาอังการา (Ankara Declaration) หรือกระบวนการอังการา (Ankara
 Process) ในวันที่ 30 เมษายน ค.ศ.2007 ซึ่งทั้งประธานาธิบดี มุซาร์รีฟ และประธานาธิบดี กัรซัย

³⁰“Pakistan, Afghanistan, U.S. begin joint exercises.” People Daily.

<http://english.peopledaily.com.cn/200605/03/eng20060503_262712.html>. 10 May 2006. [accessed 24 March 2009].

ได้ยืนยันอีกครั้งในพันธกรณี ที่ส่งเสริมความปรารถนาดี และการสร้างความเชื่อมั่นระหว่างกัน พวกเขาตกลงที่จะปฏิเสธการให้สถานที่หลบภัย การช่วยฝึกฝน และให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ ผู้ก่อการร้ายและเครือข่าย รวมทั้งริเริ่มในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวกรองระหว่างกัน จึงถือได้ว่าการประชุมสุดยอดครั้งนี้ ได้ข้อสรุปในทางที่ดี ทั้งสองประเทศก็ตกลงที่จะอำนวยความสะดวกในการส่งผู้ก่อการร้ายอภัยกันคืนถิ่นฐาน นอกจากนี้ ทั้งสองฝ่ายตกลงที่จะจัดตั้ง คณะทำงานร่วม (Joint Working Group) เพื่อควบคุมความก้าวหน้าสำหรับการตัดสินใจดำเนินการต่าง ๆ ในช่วงการประชุมสุดยอดที่อังกฤษ³¹ และในวันที่ 6 ธันวาคม ค.ศ.2008 ได้มีการประชุมสุดยอดไตรภาคีระหว่างผู้นำปากีสถาน อัฟกานิสถาน และตุรกีครั้งที่ 2 ที่อิสตันบูล ของตุรกี เพื่อเป็นการยืนยันถึงความร่วมมือระหว่างกันในการต่อต้านการก่อการร้าย

4) การประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศของปากีสถาน อัฟกานิสถาน และประเทศจี 8 (G8) ประชุมกันที่โพสตาม (Potsdam) ประเทศเยอรมนี ในวันที่ 30 พฤษภาคม ค.ศ.2007การประชุมนี้เป็นผลจากการริเริ่มของเยอรมนี ซึ่งเป็นประธาน G 8 ในขณะนั้น รัฐมนตรีต่างประเทศของ G8 อัฟกานิสถานและปากีสถาน ตกลงกันว่า พวกเขามีผลประโยชน์ร่วมกันที่จะส่งเสริมสันติภาพ ความมั่นคงและการพัฒนาในภูมิภาค โดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อพันธกรณีในการต่อสู้กับผู้ก่อการร้าย ประเทศสมาชิก G 8 ให้คำมั่นในพันธกรณีของพวกเขาที่จะสนับสนุนทั้งปากีสถานและอัฟกานิสถาน ให้บรรลุสันติภาพ และความก้าวหน้าในการดำเนินการในหลาย ๆ ด้าน รวมทั้งการส่งผู้ก่อการร้ายอภัยกันคืนถิ่นฐาน โดยทุกฝ่ายได้ตระหนักถึงความร่วมมือกันในการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้าย เห็นได้จาก รัฐมนตรีต่างประเทศของอัฟกานิสถานได้กล่าวว่า “หากปราศจากซึ่งความร่วมมือของปากีสถานแล้ว ก็อาจเป็นไปได้ที่จะปฏิบัติการต่อต้านการก่อการร้ายให้สำเร็จลุล่วงไปได้ และข้าพเจ้ารู้สึกสุขใจที่จะบอกคุณว่าปากีสถานบอกพวกเราว่าจะทำงานร่วมกับเรา...”³²

³¹“Afghanistan, Pakistan to boost confidence with Turkey's mediation.” Turkish Daily News. <<http://arama.hurriyet.com.tr/arsivnews.aspx?id=-604929>>. 1 May 2007. [accessed 25 March 2009].

³²The Embassy of Afghanistan in Washington D.C.. “Minister Spanta Represents Afghanistan at G-8 Summit.” <<http://www.embassyofafghanistan.org/06.12newsg8.html>>. 30 May 2007. [accessed 25 March 2009].

ส่วนรัฐมนตรีต่างประเทศปากีสถาน นายคาซุรี ก็เห็นด้วยว่า ปากีสถานมีผลประโยชน์ที่สำคัญในการทำให้อัฟกานิสถานกลับมาีสันติภาพ และเสถียรภาพ และประเทศสมาชิก จี 8 ก็ยังคงเข้าร่วมกับปากีสถาน และอัฟกานิสถานในการต่อสู้ กับสงครามต่อต้านการก่อการร้ายในทุกวิถีทาง และให้คำมั่นจะสนับสนุนการต่อต้านการก่อการร้าย ทั้งทางด้านการเงิน การฝึกฝน และทางด้านอุดมคติ อย่างต่อเนื่อง โดยผ่านข้อตกลงร่วมกัน และการประสานงานกัน³³ นอกจากนี้ ภายหลังจากการประชุม ยังมีแถลงการณ์ร่วม ซึ่งได้แสดงให้เห็นถึง การให้ความสำคัญกับพันธะสัญญาอันมั่นคงระหว่างกันในการสร้างสันติภาพ เสถียรภาพและความมั่นคงในอัฟกานิสถาน และเรียกร้องให้มีการปฏิบัติตาม ข้อตกลงอัฟกานิสถาน (Afghanistan Compact)³⁴ ที่ลงนามในเดือน มกราคม ค.ศ.2006 ในการประชุมที่กรุงลอนดอน ซึ่งเกี่ยวกับอัฟกานิสถาน และการเรียกร้องให้ประชาคมระหว่างประเทศให้การสนับสนุนการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้าย เพื่อส่งเสริม เสรีภาพ ประชาธิปไตย หลักนิติรัฐ สิทธิมนุษยชน ตลอดจนความเจริญเติบโต และรุ่งเรืองต่อไป

5) ความร่วมมือระหว่างปากีสถาน อัฟกานิสถาน และ UNHCR ในการส่งผู้อพยพชาวอัฟกันกลับสู่ประเทศ นอกเหนือจากการประชุมร่วมไตรภาคีที่อังกฤษ การประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศของประเทศสมาชิก จี แปด (G 8) กับรัฐมนตรีต่างประเทศของปากีสถานและอัฟกานิสถาน ที่มีการสนับสนุนให้มีความก้าวหน้าในการส่งผู้อพยพ ชาวอัฟกันกลับคืนถิ่นฐาน ยังมีการประชุมไตรภาคีระหว่างปากีสถาน อัฟกานิสถาน และ UNHCR ว่าด้วยการส่งผู้อพยพชาวอัฟกันกลับโดยสมัครใจ การประชุมครั้งล่าสุด เป็นการประชุมคณะกรรมการไตรภาคี ครั้งที่ 17 โดยมีอัฟกานิสถานเป็นเจ้าภาพ ในวันที่ 29 สิงหาคม ค.ศ.2008³⁵ เป็นความร่วมมือ เพื่อให้มีการส่งผู้อพยพชาวอัฟกันที่อยู่ในปากีสถานตั้งแต่ ทศวรรษที่ 1980 และที่เพิ่งอพยพเข้ามาในปากีสถาน หลังปฏิบัติการเพื่อสันติภาพอันยาวนานในอัฟกานิสถาน ที่นำโดยสหรัฐ ฯ ทั้งนี้ รัฐบาลปากีสถาน

³³Ibid.

³⁴G8 Information Centre. "Joint Statement by the Foreign Ministers of the G8 and the Foreign Ministers of Afghanistan and Pakistan on the 'G8 Afghanistan-Pakistan Initiative.'" <<http://www.g7.utoronto.ca/foreign/>>. 30 May 2007. [accessed 24 March 2009].

³⁵"Tripartite commission reaffirm commitment to safe repatriation." Associated Press of Pakistan. <http://www.app.com.pk/en/_index.php?option=com_content&task=view&id=51039>. 31 August 2008. [accessed 24 March 2009].

มองว่าผู้อพยพชาวอัฟกันที่อยู่ในปากีสถานจำนวนมากนั้น ได้สร้างปัญหาด้านความมั่นคงต่อรัฐบาลปากีสถานอย่างยิ่ง เนื่องจาก ก่อให้เกิดปัญหา การแทรกซึม และการโจมตีข้ามพรมแดน ตลอดจนการค้าผู้อพยพบางแห่งถูกใช้เป็นที่หลบภัยของ กองกำลังฏอลิบาน³⁶ จึงพยายามแสวงหาความร่วมมือจากนานาชาติเพื่อส่งผู้อพยพชาวอัฟกันเหล่านี้กลับประเทศ และปิดค่ายผู้อพยพที่ตั้งบริเวณแนวพรมแดน โดยผ่านความร่วมมือกับ UNHCR ที่ดูแลเกี่ยวกับผู้ลี้ภัย ปากีสถานจึงได้รับความช่วยเหลือทั้งในการประสานงาน และความช่วยเหลือด้านเงินทุนเพื่อดูแลผู้อพยพชาวอัฟกัน

สำหรับเงินงบประมาณประจำปีเพื่อความช่วยเหลือผู้อพยพชาวอัฟกันในปากีสถาน ผู้ไม่มีที่อยู่อาศัยในอัฟกานิสถาน ตลอดจนความช่วยเหลือในการหาที่อยู่อาศัย และโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ สำหรับผู้อพยพชาวอัฟกันที่กลับสู่มาตุภูมิ โดย UNHCR ตั้งแต่ ค.ศ.2001 – 2008 มีมูลค่ารวมประมาณ 877,120,737 เหรียญสหรัฐ ฯ โดยความช่วยเหลือ 275,643,488 เหรียญสหรัฐ ฯ เป็นความช่วยเหลือที่ให้แก่ ปากีสถาน และอีก 601,477,249 เหรียญสหรัฐ ฯ ให้แก่ประเทศอัฟกานิสถาน (ดูรายละเอียดการให้ความช่วยเหลือของ UNHCR ต่อปากีสถาน และอัฟกานิสถาน ในตารางที่ 4.1)

ใน ค.ศ.2002 หลังจากปฏิบัติการเพื่อสันติภาพอันยาวนาน และเป็นปีที่มีการเริ่มส่งผู้อพยพชาวอัฟกันกลับคืนประเทศอัฟกานิสถาน UNHCR ได้ให้เงินช่วยเหลือแก่อัฟกานิสถาน สูงถึง 140,820,800 เหรียญสหรัฐ ฯ และความช่วยเหลือก็ค่อย ๆ ลดลง และเพิ่มขึ้นอีกครั้ง ใน ค.ศ.2007 เนื่องมาจาก การประชุมครั้งที่ 12 ของคณะกรรมการความร่วมมือสามฝ่าย ว่าด้วยการส่งผู้อพยพชาวอัฟกันกลับประเทศโดยสมัครใจ ในเดือน กุมภาพันธ์ ค.ศ.2007 ได้ตัดสินใจที่จะปิดค่ายผู้อพยพ 4 ค่าย คือ ค่ายเกอร์ดี (Girdi Jungle) และพีร์ อาลีซัย (Pir Alizai) ใน บาลูชิสถาน และ ญาโลไซ (Jalozai) และกาชา กอริ (Kacha Ghari) ในจังหวัดนอร์ทเวสต์ฟรอนเทียร์ ด้วยเหตุผลด้านความมั่นคง และเพื่อส่งเสริมให้มีความช่วยเหลือในการส่งผู้อพยพคืนถิ่น โดยผู้อพยพจะได้รับเงินช่วยเหลือ 60 – 100 เหรียญสหรัฐ ฯ ต่อหัว ซึ่งเป็นเงินบริจาคจากปากีสถาน 5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ³⁷

³⁶Pakistan's Ministry of Foreign Affairs. Foreign Office Year Book 2006 – 07. p. 18.

³⁷Ibid., p. 19.

ตารางที่ 4.1
ความช่วยเหลือของ UNHCR แก่ผู้อพยพชาวอัฟกันทั้งในปากีสถาน
และอัฟกานิสถานตั้งแต่ ค.ศ.2001 – 2009
 (หน่วย: ล้านเหรียญสหรัฐ ฯ)

ปี (ค.ศ.)	ปากีสถาน	อัฟกานิสถาน
2001	27,555,448	13,007,208
2002	47,246,302	140,820,800
2003	35,254,765	90,718,733
2004	28,794,130	77,788,777
2005	33,431,130	56,336,186
2006	43,109,780	47,532,717
2007	21,942,820	70,329,927
2008	18,374,173	50,595,410
2009	19,934,940	54,347,491
รวม	275,643,488	601,477,249

ที่มา: UNHCR Global Report 2001 – 2009 <<http://www.un.org>>

หลังจากมีความร่วมมือกันเกี่ยวกับการส่งผู้อพยพชาวอัฟกันกลับประเทศโดยสมัครใจ มาจนกระทั่งปัจจุบัน ตามรายงานของ UNHCR ตั้งแต่ ค.ศ.2002 –2007 ชาวอัฟกัน ประมาณ 4.8 ล้านคนได้กลับมาสู่บ้านเกิด โดยมาจากปากีสถาน 3,221,155 คน และ อีก 1.6 ล้านคน มาจากอิหร่าน (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนผู้อพยพชาวอัฟกันที่ส่งกลับประเทศจากปากีสถาน ในตารางที่ 4.2) นอกจากนี้ ตามรายงานของ UNHCR คาดว่า ค.ศ.2008 – 2009 จะมีผู้อพยพ

ชาวอัฟกันสามารถกลับประเทศโดยสมัครใจได้อีกประมาณ 540,000 คน³⁸ โดยความร่วมมือระหว่าง UNHCR รัฐบาลของปากีสถาน และอัฟกานิสถาน อย่างไรก็ตาม ยังคงมีผู้อพยพชาวอัฟกันที่อาศัยอยู่ในปากีสถานอีกประมาณ 1.7 ล้านคน

ตารางที่ 4.2
จำนวนผู้อพยพชาวอัฟกันที่ได้รับความช่วยเหลือในการส่งกลับประเทศจากปากีสถาน ค.ศ.2002 – 2007

ปี (ค.ศ.)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	รวม
จำนวน (คน)	1,565,066	332,183	383,321	449,391	133,338	357,856	3,221,155

ที่มา: UNHCR <<http://www.un.org>>

6) ความร่วมมือในการต่อต้านยาเสพติดระหว่างปากีสถาน อัฟกานิสถาน และนานาชาติ

อัฟกานิสถานเป็นประเทศที่ผลิตฝิ่น และกัญชาที่ใหญ่ที่สุดในโลก โดยประมาณร้อยละ 75 ของผลผลิตฝิ่นทั่วโลกมาจากอัฟกานิสถาน และมีการผลิตฝิ่นใน 28 จังหวัด จาก 34 จังหวัดของประเทศ³⁹ ซึ่งลำเลียงผ่านปากีสถานและประเทศสาธารณรัฐในเอเชียกลางประชาชนชาวอัฟกันประมาณ 1.7 ล้านคน เข้าไปเกี่ยวข้องกับการผลิตฝิ่นโดยตรง⁴⁰ ใน ค.ศ.2004 อัฟกานิสถานสามารถผลิตฝิ่นได้ 4,200 เมตริกตัน หรือประมาณ ร้อยละ 87 ของผลผลิตฝิ่นทั่วโลก สำหรับธุรกิจอันเฟื่องฟูนี้มีเหล่าขุนศึก และกลุ่มธุรกิจเกี่ยวกับอาชญากรรม (crime cartels) เป็นผู้ควบคุม อีกทั้งผู้บริหาร

³⁸The UN Refugee Agency. "Afghanistan." UNHCR Global Appeal Report 2008 – 2009. <<http://www.unhcr.org/publ/PUBL/474ac8da0.pdf>>. 1 December 2007. [accessed 24 March 2009].

³⁹Sudha Ramachandran. "Afghanistan's Own Opium Wars." Asia Times Online. <http://www.atimes.com/atimes/Central_Asia/EL09Ag02.html>. 9 December 2003. [accessed 2 June 2009].

⁴⁰Amina Khan. "Afghanistan and the Drug Trade." Strategic Studies Issue 25.Number 3 <http://www.issi.org.pk/journal/2005_files/ho_3/article/a8.html>. Autumn 2005. [accessed 12 August 2009].

ระดับจังหวัด และผู้บัญชาการกองทัพบางคน ก็มีส่วนแบ่งในผลกำไรจากธุรกิจนี้ด้วย เนื่องจากพวกเขาได้เข้ามาเกี่ยวพันในด้านการขนส่งลำเลียงยาเสพติดผ่านจังหวัดต่าง ๆ ทั่วโลก การที่อัฟกานิสถานกลายเป็นประเทศผู้ผลิตฝิ่นรายใหญ่ที่สุดนั้น เป็นผลมาจากแรงจูงใจที่สำคัญ คือ ราคาข้าวสาลีที่ตกต่ำ ซึ่งไม่สามารถเปรียบเทียบได้กับฝิ่นที่มีราคาสูงกว่ามาก นอกจากปัจจัยด้านราคาแล้ว ยังมีปัจจัยอื่นที่เป็นแรงจูงใจให้มีการเพาะปลูกฝิ่น คือ ความยากจน ความต้องการซื้อสินค้าราคาแพงมาใช้ เกษตรกรส่วนใหญ่ตัดสินใจว่าฝิ่นเหมาะแก่การเพาะปลูกในพื้นที่ของตนเอง พันธุ์ฝิ่น สามารถหาซื้อได้ง่ายในตลาดท้องถิ่น ความไร้เสถียรภาพ และความอ่อนแอของสถาบันภายใน ประเทศ ตลอดจนการผลิตฝิ่นให้ค่าแรงงานสูงโดยแรงงานไร้ฝีมือ ได้ประมาณ 2.7 เหรียญสหรัฐ ๆ ส่วนแรงงานเก็บเกี่ยวข้าวสาลี ได้ 3 เหรียญสหรัฐ ๆ ส่วนแรงงานเก็บเกี่ยวฝิ่นได้ถึง 6.8 เหรียญสหรัฐ ๆ⁴¹

ตั้งแต่ทศวรรษ 1980 พื้นที่ที่ใช้ในการเพาะปลูกฝิ่นที่สำคัญในเอเชียใต้นี้ เรียกว่าพระจันทร์เสี้ยวทองคำ (Golden Crescent) ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ของประเทศ อัฟกานิสถาน ปากีสถาน และอิหร่าน โดยใน ค.ศ.2005 ผลผลิตฝิ่นในอัฟกานิสถานมีประมาณ 4,100 ตัน⁴² โดยมีอิหร่าน และปากีสถาน รวมทั้งประเทศในเอเชียกลาง เป็นเส้นทางลำเลียงที่สำคัญ ซึ่งจะลำเลียงต่อไปยังประเทศรัสเซีย และยุโรป เป็นสำคัญ

อัฟกานิสถานภายใต้ระบอบฏอลีบาน โดยเฉพาะช่วง ค.ศ.2000 – 2001 ฏอลีบานใช้การตอบโต้ และลงโทษอย่างรุนแรงต่อผู้เกี่ยวข้องกับการผลิตฝิ่น ส่งผลให้ผลผลิตฝิ่นลดลงจาก 3,276 เมตริกตัน ใน ค.ศ.2000 มาเป็น 185 เมตริกตันใน ค.ศ.2001 ซึ่งลดลงถึง ร้อยละ 94 แต่ภายหลังการโค่นล้มระบอบฏอลีบาน การค้ายาเสพติด และการเพาะปลูกฝิ่นก็เพิ่มมากขึ้นอีกครั้ง ภายใต้การควบคุมของเหล่าขุนศึก โดยใน ค.ศ.2003 พวกเขาได้รับรายได้จากการค้ายาเสพติดถึง

⁴¹United Nations Office on Drugs and Crimes. "Afghanistan: Farmers' Intentions Survey 2003/2004." Counter Narcotics Directorate. <www.unodc.org/pdf/afg/afg_fis_report_2003-2004.pdf>. February 2004. [accessed 12 August 2009].

⁴²Doris Buddenberg and William A. Byrd. "Afghanistan's Drug Industry: Structure, Functioning, Dynamics, and Implications for Counter – Narcotics Policy." UNODC and World Bank. <www.unodc.org/pdf/Afgh_drugindustry_Nov06.pdf>. November 2006. p. 25. [accessed 12 August 2009].

2.3 พันล้านเหรียญสหรัฐ ๕ ซึ่งนับเป็นครึ่งหนึ่งของจีดีพีที่แท้จริงของประเทศ⁴³ นอกจากนี้ตามรายงาน ขององค์การควบคุมยาเสพติดแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drug Control: UNODC) ในเดือน สิงหาคม ค.ศ.2007 ตั้งแต่การขับไล่ก๊อเลียบาน ผลผลิตฝิ่นในอัฟกานิสถานเพิ่มขึ้นอย่างมาก และพื้นที่ของอัฟกานิสถาน ที่ใช้ในการปลูกฝิ่นเพิ่มขึ้น ร้อยละ 17 ทั้งนี้เหล่าขุนศึกได้กำไรจากการค้าฝิ่นในทุกระดับ ตั้งแต่การจับเก็บภาษีฝิ่นในพื้นที่ จับเก็บค่าบำรุงสำหรับถนนที่ใช้ในการขนส่งฝิ่นสู่ตลาด และได้ส่วนแบ่งกำไรจากกระบวนการผลิต นอกจากนี้ ขุนศึกจำนวนมากยังช่วยนำยาเสพติดออกสู่ตลาดโลก โดยผ่านเครือข่ายที่พวกเขามีอยู่ ทั้งคน เงิน และอาวุธ ในปัจจุบันเหล่าขุนศึกกำลังใช้เงินจากการค้ายาเสพติดไปซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ให้กับกองกำลังของพวกเขา และใช้เงินในการดำเนินตามนโยบายทางการเมืองของพวกเขาด้วย ซึ่งทำให้นักวิเคราะห์เกรงว่าพวกเขาจะบริจาคเงินให้แก่การเมืองชาวอัฟกัน โดยมีตัวอย่าง ที่ชัดเจน ในกรณีที่มีความพยายามที่จะปฏิรูปการควบคุมของรัฐบาลในจังหวัดกอร์⁴⁴

สำหรับความพยายามในการลดการผลิตฝิ่นของประธานาธิบดี ฮามิด การ์ชัย มีความจำเป็นที่จะต้องใช้มาตรการที่หลากหลายในการลดการผลิตฝิ่น ที่เพิ่มขึ้นประมาณ 20 เท่า เมื่อเทียบกับ ค.ศ.2001 โดยในการประชุมที่กรุงเบอร์ลินว่าด้วยเรื่องอัฟกานิสถาน ในเดือน เมษายน ค.ศ.2004 ประธานาธิบดี การ์ชัย เรียกร้องให้เกษตรกรชาวอัฟกันต่อสู้กับการปลูกฝิ่น เหมือนกับการดิ้นรนต่อสู้หรือการทำญิฮาด (Jihad) ของพวกเขา⁴⁵ แต่เกษตรกรที่แสวงหาการอยู่รอด การต่อสู้เพื่อมีชีวิตรอด ดูเหมือนจะไม่ใส่ใจต่อข้อเรียกร้องของประธานาธิบดี การ์ชัย อย่างไรก็ตาม ประธานาธิบดี การ์ชัย ได้สัญญาต่อประชาคมระหว่างประเทศว่าจะจัดการปลูกฝิ่นลงร้อยละ 25 ใน ค.ศ.2004⁴⁶

⁴³IRIN Web Special on the threat of opium to Afghanistan and the region. "In-Depth: Bitter-Sweet Harvest: Afghanistan's New War." <<http://www.irinnews.org/pdf/in-depth/Bitter-Sweet-Harvest-Afghanistans-New-War.pdf>>. July 2004. p. 3. [accessed 12 August 2009].

⁴⁴Amina Khan. "Afghanistan and the Drug trade." p. 5.

⁴⁵Nick Jackson. "Record Poppy Crop Mocks Afghanistan's Opium 'Jihad'." Portland Independent Media Center. <<http://portland.indymedia.org/en/2004/04/286160.shtml>>. 18 April 2004. [accessed 12 August 2009].

⁴⁶Foreign & Commonwealth Office. "Major Heroin Producing and Trafficking Countries." <<http://collections.europarchive.org/tna/20080205132101/www.fco.gov.uk/servletFront%3Fpagename=OpenMarket/Xcelerate/ShowPage&c=Page&cid=1044901612198>>. 5 February 2008. [accessed 15 August 2009].

แต่การดำเนินการต่อต้านยาเสพติดในอัฟกานิสถานเพียงลำพังไม่อาจจัดการลักลอบปลูกฝิ่น และค้าขายยาเสพติดได้ อีกทั้งปากีสถาน และอิหร่านก็เป็นประเทศที่ได้รับผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อการลักลอบค้ายาเสพติดของชาวอัฟกัน เนื่องจากทั้งสองประเทศ เป็นเส้นทางลำเลียงเฮโรอีน จากอัฟกานิสถานสู่ตลาดโลก รวมทั้งประชาชนจำนวนมากก็เป็นผู้บริโภคด้วย ปากีสถานจึงได้รับการสนับสนุนจาก UNODC ให้ร่วมมือกับอัฟกานิสถาน และอิหร่านในการต่อต้านยาเสพติดร่วมกัน โดยแอนโตนิโอ มาเรีย คอสตา (Antonio Maria Costa) ผู้อำนวยการ UNODC ได้เสนอให้มีแผนปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความมั่นคงบริเวณชายแดนระหว่างอัฟกานิสถานกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นปฏิบัติการตรวจตราบริเวณชายแดน และการฝึกซ้อมร่วมกัน การตั้งสำนักงานประสานงานบริเวณแนวชายแดน และการเสนอให้สร้างระบบสื่อสารทางวิทยุร่วมกัน⁴⁷

ภายใต้การสนับสนุนของ UNODC ได้มีการจัดประชุมไตรภาคีระหว่างปากีสถาน อัฟกานิสถาน และอิหร่าน ขึ้นในเดือน มีนาคม ค.ศ. 2008 เพื่อส่งเสริมให้มีการดำเนินมาตรการร่วมมือกันในการต่อต้านยาเสพติด และอาชญากรรม ตามแนวพรมแดนระหว่างกัน ในการประชุมครั้งนี้มีการจัดตั้งสำนักงานประสานงานแนวชายแดน 3 แห่ง ในชายแดนของแต่ละประเทศ เพื่อวางแผนและปฏิบัติการร่วมกัน⁴⁸ ทั้งนี้ ถึงแม้ว่าอัฟกานิสถานและประเทศเพื่อนบ้านจะร่วมมือกันต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติด และการผ่อนคลายความเข้มงวดตามแนวชายแดนระหว่างกัน แต่ก็มีกรณีปฏิบัติตามพันธกรณีดังกล่าวน้อย ทำให้ปัญหายาเสพติดยังคงเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญต่อความมั่นคงในภูมิภาคต่อไป และยังคงรอความร่วมมือกันอย่างเข้มแข็งมากขึ้น เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวให้หมดไป หรือลดลง

⁴⁷United Nations Information Service. "UNODC Supports Pakistan in Campaign against Narcotics and Crime." <<http://www.unis.unvienna.org/unis/pressrels/2005/unisnar898.html>>. 12 May 2005.; United Nations Office on Drugs and Crimes. "UNODC proposes plan for improving border security between Afghanistan, Iran and Pakistan." <<http://www.unodc.org/unodc/en/press/releases/2007-02-26.html>>. 26 February 2007. [accessed 15 May 2009].

⁴⁸United Nations Information Service. "Agreement to Strengthen Border Cooperation among Afghanistan, Iran and Pakistan Reached in Tehran." <<http://www.unis.unvienna.org/unis/pressrels/2008/unisnar1029.html>>. 8 May 2008. [accessed 15 May 2009].

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าทั้งปาเลสไตน์และอิสราเอล รวมทั้งประเทศภายนอกอื่น ๆ จะพยายามร่วมมือเพื่อให้เกิดสันติภาพ และเสถียรภาพในอัฟกานิสถาน เพื่อผลประโยชน์ของทุกฝ่าย แต่ความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ต่างฝ่ายต่างกล่าวหาซึ่งกันและกัน รวมทั้งภูมิหลังความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ ภาษา ศาสนา และหากสหรัฐ ฯ และพันธมิตรถอนตัวออกไปจากอัฟกานิสถาน ก็จะเกิดการเข้าไปแข่งขันเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในอัฟกานิสถาน ทั้งจากประเทศเพื่อนบ้านที่ใกล้และไกลออกไป ซึ่งจะทำให้ปาเลสไตน์ได้รับผลกระทบด้านความมั่นคง ส่งผลให้ปาเลสไตน์ต้องดำเนินนโยบายแนวทางที่สองควบคู่ไปกับนโยบายแรก คือ การคงการสนับสนุนกลุ่มต่อต้านรัฐบาลอัฟกานิสถาน รวมทั้งกลุ่มฏอลิบานไว้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งด้วย ดังจะกล่าวในรายละเอียดต่อไป

2. การสนับสนุนกลุ่มต่อต้านรัฐบาลอัฟกานิสถาน รวมทั้งกลุ่มฏอลิบานอย่างต่อเนื่อง

การปรับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลอิสลามาบัดกับรัฐบาลใหม่ในกรุงคาบูล มิได้ดำเนินไปอย่างราบรื่น อันเนื่องมาจากความสัมพันธ์ระหว่างปาเลสไตน์กับกลุ่มมุญาฮิดีนกลุ่มต่อต้านรัฐบาลอัฟกานิสถาน รวมทั้งกลุ่มฏอลิบาน เป็นความสัมพันธ์ที่มีมายาวนาน เนื่องจากพวกเขามีความเชื่อมโยงกันในด้าน ศาสนา ภาษา สังคม และวัฒนธรรม อีกทั้งเคยร่วมรบในสมรภูมิเดียวกัน โดยเฉพาะในสงครามต่อต้านการยึดครองอัฟกานิสถานของสหภาพโซเวียต และเคยให้การสนับสนุนฏอลิบานอย่างแข็งขัน จนกระทั่งปาเลสไตน์ถูกนานาชาติโดดเดี่ยวมาแล้ว ดังนั้น การที่ปาเลสไตน์จะตัดขาดกับกลุ่มเหล่านี้ภายในช่วงเวลาเพียงแค่วันเดียว เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก

การตัดสินใจของมุซาร์รีฟ เข้าเป็นพันธมิตรในสงครามต่อต้านการก่อการร้าย ของสหรัฐ ฯ เป็นชนวนให้ประชาชนส่วนใหญ่ เจ้าหน้าที่กองทัพ และหน่วยข่าวกรองบางส่วนลุกขึ้นมาต่อต้านนโยบายของมุซาร์รีฟ รัฐบาลของมุซาร์รีฟ จึงอยู่ในสภาพอ่อนแอ ไร้เสถียรภาพ แม้แต่ตัวมุซาร์รีฟเองก็ตกเป็นเป้าลอบสังหารมาแล้วอย่างน้อย 3 ครั้ง ดังนั้น การคงการสนับสนุนกลุ่มต่อต้านรัฐบาลอัฟกานิสถาน รวมทั้งกองกำลังฏอลิบานจึงเป็น อีกนโยบายหนึ่งที่ดำเนินต่ออัฟกานิสถานในยุคสงครามต่อต้านการก่อการร้าย โดยกลุ่มต่อต้านการตัดสินใจของรัฐบาลมุซาร์รีฟ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เป็นนโยบายที่ไม่เป็นทางการของปาเลสไตน์

ประชาชนส่วนใหญ่ รวมถึงเจ้าหน้าที่กองทัพและหน่วยข่าวกรองบางส่วนที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายที่มุซาร์รีฟประกาศ ไม่ได้มองว่ากองกำลังฏอลิบาน และอัลกออิดะฮ์เป็นศัตรู แต่เป็นนักรบศักดิ์สิทธิ์ เห็นได้จากผลการสำรวจของ Pew Global Attitudes Project พบว่า ปาเลสไตน์

เป็นประเทศที่ต่อต้านสหรัฐฯ ๙ มากที่สุดในโลก⁴⁹ และจากการหยั่งเสียงของ Gallup Poll ในปากีสถานในเดือน ตุลาคม ซึ่งให้เห็นว่า ร้อยละ 83 เห็นอกเห็นใจภูฏอลีบานมากกว่าสหรัฐฯ ๙ ในขณะที่ร้อยละ 82 มองว่า บิน ลาเดน เป็นนักรบศักดิ์สิทธิ์ (Holy Warrior) ไม่ใช่ผู้ก่อการร้าย⁵⁰ นอกจากนี้ผลสำรวจของสถาบันศึกษาสันติภาพแห่งสหรัฐฯ ๙ (U.S. Institute of Peace:USIP) และโครงการศึกษาทัศนคติระหว่างประเทศของมหาวิทยาลัย แมรี่แลนด์ (University of Maryland's Program on International Policy Attitudes: PIPA) ได้ทำการสำรวจพบว่าชาวปากีสถาน ส่วนใหญ่มองการคงอยู่ของทหารอเมริกันในเอเชีย และในอัฟกานิสถาน เป็นภัยคุกคามที่สำคัญต่อประเทศของพวกเขามากกว่า อัลกออิดะฮ์ หรือ ขบวนการเคลื่อนไหวภูฏอลีบานของปากีสถานในพื้นที่ชนเผ่าตามแนวชายแดนที่ติดกับอัฟกานิสถาน⁵¹

นอกจากนี้ โรงเรียนสอนศาสนาหรือมัดรอซะฮ์จำนวนมากในปากีสถาน มีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูกองกำลังภูฏอลีบานชาวอัฟกัน และพันธมิตรของพวกเขา และในการก่อให้เกิดกองกำลังภูฏอลีบานชาวปากีสถาน เป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไปว่า เป็นเวลาหลายปีแล้วที่กองกำลังต่อต้านรัฐบาลกรุงคาบูล ที่จงรักภักดีกับ มุลลฮ์ อุมร์ ผู้นำภูฏอลีบาน ซึ่งอาศัยอยู่ทางภาคเหนือของบาลูชิสถาน รวมทั้งครอบครัวฮักกานี (Haqqani) ในวาซิริสถานเหนือ และหิซบีอิสลามิ (Hezb-e-Islami) ของ อิกมัตยาร์ ในบาญอรูร์ ได้รับความยินยอมให้จัดตั้งกลุ่มและศูนย์บัญชาการขึ้นมาใหม่ อันรวมถึงการเคลื่อนไหวของขบวนการภูฏอลีบานแห่งปากีสถาน (Taliban Movement of Pakistan: TMP หรือ Tehreek-e Taliban-e Pakistan) ที่นำโดยไบตุลลฮ์ มัสฮูด (Baitullah Masud)⁵² และใน ค.ศ.2005 โรงเรียนสอนศาสนาเหล่านี้ ยังกลายเป็นแหล่งที่มาสำคัญของการ

⁴⁹ดูรายละเอียดใน Pew Global Attitudes Project. "Global unease with major world power." <<http://pewglobal.org/reports/display.php?ReportID=256>>. 27 June 2007. [accessed 3 July 2009].

⁵⁰Christopher de Bellaigue, "The Perils of Pakistan", *New York Review of Books* Vol. 48 Issue 18 (15 November 2001): 44.

⁵¹Jim Lobe, "Pakistanis See U.S. as Greatest Threat", *Washington Report on Middle East Affairs* Vol. 27 Issue 2 (March 2008): 16 – 17.

⁵²ขบวนการเคลื่อนไหวภูฏอลีบานแห่งปากีสถาน (Taliban Movement of Pakistan: TMP หรือ Tehreek-e Taliban-e Pakistan) มีเป้าหมายที่แท้จริง คือ การคัดค้านหรือขัดขวางการคงอยู่ในอัฟกานิสถานของสหรัฐฯ ๙ และนาโต้ แต่เนื่องจากนโยบายที่ผิดพลาดของรัฐบาลปากีสถาน บีบให้พวกเขาต้องทำญิฮาดในดินแดนปากีสถาน.

เกณฑ์มีระเบียบเปิดพลีชีพ ทั้งภายในอัฟกานิสถานและปากีสถาน โดยมีหน่วยข่าวกรองของปากีสถาน (ISI) เป็นผู้อำนวยความสะดวก แม้ว่าจะไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องโดยตรงก็ตาม⁵³ หน่วยข่าวกรองของปากีสถานจึงเป็นองค์การสำคัญที่หลายฝ่ายมองว่า เข้าไปเกี่ยวพันและให้การสนับสนุนแก่กองกำลังฏอลิบาน ที่หลบหนีเข้าไปอยู่ในปากีสถานตั้งแต่ฤดูใบไม้ร่วงใน ค.ศ.2001 ดังเช่นจากการศึกษาของเซท จอห์น (Seth John) นักวิเคราะห์ของ Rand Cooperation ได้เขียน เกี่ยวกับการสนับสนุนของหน่วยข่าวกรองต่อกลุ่มก่อการจลาจลชาวอัฟกัน ไว้ว่า

“จากการสัมภาษณ์อย่างกว้างขวางกับ เจ้าหน้าที่ของสหรัฐ ฯ นาโต สหประชาชาติ และชาวอัฟกันในอัฟกานิสถาน ใน ค.ศ.2004 – 2007 มีหลักฐานสำคัญที่ชี้ให้เห็นว่า กลุ่มฏอลิบาน กลุ่มหิซบียีอิสลามี กุลบูดีน (Hizb-i-Islami Gulbuddin: HIG) กลุ่มอัลกออิดะฮ์ และกลุ่มก่อการจลาจลอื่น ๆ ได้ใช้ปากีสถานเป็นสถานที่หลบภัยเพื่ออำนวยความสะดวกในการเกณฑ์สมาชิกใหม่ และการสนับสนุนเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีความเห็นพ้องเป็นเอกฉันท์ว่า ผู้อำนวยการหน่วยข่าวกรอง (ISI) ของปากีสถาน ได้ให้ความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องแก่กลุ่มก่อการจลาจลชาวอัฟกานิสถาน”⁵⁴

แดเนียล มาร์เคย์ (Daniel Markey) ได้เขียนแสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวพันระหว่างหน่วยข่าวกรองของปากีสถานกับกองกำลังอิสลามต่าง ๆ ว่า

“กองทัพปากีสถานกับ ISI ยังคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์กับกลุ่มนักรบอิสลาม รวมทั้งกลุ่มนิคมฏอลิบาน... เพื่อคัดค้านการละทิ้งจากสหรัฐ ฯ แต่ความพยายามใด ๆ ที่จะใช้ความรุนแรงต่อปากีสถานจะยิ่งทำให้เกิดความหวาดระแวงมากยิ่งขึ้น ผลที่ตามมาก็คือ ปากีสถานจะเพิ่มความช่วยเหลือแก่ผู้ทำสงครามศักดิ์สิทธิ์”⁵⁵

⁵³Marvin G. Weinbaum and Jonathan B. Harder, “Pakistan’s Afghan Policies and their consequences”, Contemporary South Asia Vol. 16 Issue 1 (March 2008): 30.

⁵⁴Seth John, “Pakistan’s Dangerous Game”, Survival Vol. 45 No.1 (Spring 2007): 15.

⁵⁵Daniel Markey, “A False Choice in Pakistan”, Foreign Affairs Vol.86 No.4 (July/August 2007): 86.

นอกจากนี้ จากรายงานของสื่อ และจากบุคคลสำคัญซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่รัฐบาลชาวอเมริกัน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ชาวปากีสถาน และเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคง ได้ให้สัมภาษณ์ผ่านสื่อทั้งใน วอชิงตัน และอิสลามาบัดโดยไม่เปิดเผยชื่อ พวกเขากล่าวว่า

“การปฏิบัติการของฏอลีบานในภาคใต้ของอัฟกานิสถาน ได้รับการสนับสนุน โดยตรงจากหน่วยข่าวกรองของกองทัพปากีสถาน ทั้ง ๆ ที่ รัฐบาลปากีสถาน ให้ คำมั่นสัญญาที่จะยุติความสัมพันธ์กับกลุ่มกองกำลังต่าง ๆ ที่ต่อสู้ในอัฟกานิสถาน ทั้งนี้มีหลักฐานว่าเจ้าหน้าที่ ISI ได้เข้าพบกับผู้บัญชาการกองกำลังฏอลีบานเป็นประจำ เพื่อปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับความรุนแรง และการสนับสนุนให้เกิดความ รุนแรงก่อนการเลือกตั้งในอัฟกานิสถาน”⁵⁶

อย่างไรก็ตาม ชาวปากีสถาน เห็นว่า ความสัมพันธ์ดังกล่าว เป็นส่วนหนึ่งของ ยุทธศาสตร์การคงอิทธิพลในอัฟกานิสถาน เนื่องจากกองกำลังสหรัฐฯ ๆ อาจถอนตัว และออกไป จากอัฟกานิสถาน พวกเขาเกรงว่าจะเกิดสภาพสุญญากาศแห่งอำนาจ และอินเดียซึ่งเป็นศัตรู ดั้งเดิมของปากีสถานอาจเข้ามาเติมเต็มสุญญากาศดังกล่าว ทั้งนี้ กองกำลังฏอลีบานมีขีดความสามารถด้านการเงินในการส่งเสริมปฏิบัติการทางทหารในอัฟกานิสถาน โดยผ่านการค้ายาเสพติด และได้รับเงินจากการทำธุรกิจในประเทศแถบอ่าวเปอร์เซีย แต่เจ้าหน้าที่ชาวอเมริกันเชื่อว่า เมื่อนักรบเหล่านี้ต้องการเชื้อเพลิงหรือกระสุนดินปืน เพื่อใช้โจมตีกองกำลังของสหรัฐฯ ๆ พวกเขาจะ กลับมาอาศัยหน่วยข่าวกรองของปากีสถาน (ISI) อยู่บ่อยครั้ง นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่อเมริกันยัง กล่าวว่า หน่วยข่าวกรองได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวกรองกับลัซการ์รี ฏอยยิบะฮ์ (Lashkar-e-Taiba) (กลุ่มกองกำลังที่มีฐานในปากีสถาน ที่ต้องสงสัยในการโจมตีนครมุมไบ ของอินเดีย ในเดือน พฤศจิกายน ค.ศ.2008) รวมทั้งให้การปกป้องพวกเขาด้วย⁵⁷

⁵⁶Mark Mazzetti and Eric Schmitt. “Afghan Strikes by Taliban Get Pakistan Help, U.S. Aides Say.” *New York Times*. <<http://www.nytimes.com/2009/03/26/world/asia/26tribal.html>>. 25 March 2009. [accessed 5 July 2009].

⁵⁷Ibid.

นอกจากนักวิชาการ และสื่อตะวันตกกล่าวมาข้างต้น ยังมีนักวิชาการ สื่อ ตลอดจนนักเขียนในปากีสถาน เช่น สุภาช คาปิล่า และ อะห์มัด รอซิด รวมทั้งนักวิชาการอื่น ๆ มองว่า กองทัพปากีสถานได้ดำเนินนโยบายคู่ขนาน หรือสองแนวทาง (Dual Track Policy) **กล่าวคือ** 1) สนับสนุนสหรัฐ ฯ ในสงครามต่อต้านการก่อการร้าย 2) สนับสนุนทางด้านอาวุธ การฝึกฝน การอำนวยความสะดวก และการพลาธิการทางทหารแก่กองกำลัง ฏอเลียบาน เพื่อทำสงครามตัวแทนของปากีสถานในอัฟกานิสถาน ต่อต้าน กองกำลังสหรัฐ ฯ และนาโต้ โดยให้เหตุผลว่า ฏอเลียบานในเขตตตา ไม่เคยมุ่งเป้าหมายยังกองทัพ อีกทั้งในช่วง 6 ปี ที่ผ่านมากองทัพปากีสถาน ไม่พยายามกวาดล้างฐานบัญชาการหลักของ ฏอเลียบานในเขตตตา และปากีสถานมุ่งเป้าหมายไปที่อัลกออิดะฮ์ ซึ่งเป็นภัยคุกคามต่อตัวประธานาธิบดีมุซาร์รอฟมากกว่ามุ่งไปที่ ฏอเลียบาน และที่สำคัญ คือ กองทัพปากีสถานยังต้องการรักษากองกำลัง ฏอเลียบาน ไว้เป็นเครื่องมือทางด้านยุทธศาสตร์ เพื่อให้สามารถมีอิทธิพลเหนืออัฟกานิสถานได้อีกครั้ง⁵⁸ แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ผลประโยชน์ทางด้านยุทธศาสตร์ของปากีสถานในอัฟกานิสถาน ดำเนินไปในทิศทางตรงกันข้ามกับสหรัฐ ฯ ปากีสถานรับรู้ถึงความแตกต่างนี้ดี จึงดำเนินนโยบายสองแนวทางควบคู่กันไปเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเองไว้ นอกจากนี้ อะห์มัด รอซิด ยังให้ความเห็นว่า

“หลังจากการโค่นล้ม ฏอเลียบาน สหรัฐ ฯ มุ่งเป้าความสนใจไปที่ อัลกออิดะฮ์ และไม่ได้สนใจ ฏอเลียบานอีกเลย ซึ่งเพียงไม่นานหลังการโค่นล้ม ฏอเลียบานในอัฟกานิสถาน กองกำลัง ฏอเลียบานก็ได้รับความอุปถัมภ์จาก ISI อีกครั้ง ด้วยเหตุผลว่า กองทัพปากีสถานถูกทำให้ขุนเคืองอย่างมาก จากข้อตกลงบอนน์ ที่ให้อำนาจทั้งหมดแก่พันธมิตรฝ่ายเหนือ ซึ่งเป็นศัตรูกับปากีสถาน และ ฏอเลียบานมาโดยตลอด ต่อมาอินเดียก็ได้เข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ของตนเองในอัฟกานิสถาน โดยการเปิดสถานทูต และสถานกงสุลอีก 4 แห่งบริเวณชายแดนฝั่งอัฟกานิสถาน กองทัพปากีสถานพยายามบอกกับประเทศตะวันตกว่า อิทธิพลของอินเดียได้ทำลายผลประโยชน์แห่งชาติของปากีสถาน ในอัฟกานิสถาน และเป็นการบ่อนทำลาย

⁵⁸Subhash Kapila. “Afghanistan: Strategic Stability Continues To Be Undermined By Pakistan.” South Asia Analysis Group Paper no. 2713. <<http://www.southasiaanalysis.org/%5Cpapers28%5Cpaper2713.html>>. 22 May 2008 [accessed 25 March 2009].

ปากีสถานโดยการให้เงิน อีกทั้งอินเดียยังให้การสนับสนุนการก่อการจลาจลใน
จังหวัดบาลูชิสถานของปากีสถาน และชาวอเมริกันรู้แล้วว่าอะไรกำลังเกิดขึ้น
ระหว่างกองทัพกับฏอลิบาน แต่ก็ไม่สนใจ ตราบเท่าที่มุชรีหรือฟัยซัฟช่วยไล่ล่ากอง
กำลังอัลกออิดะฮ์ และตราบเท่าที่สหรัฐฯ ๗ ยังคงจมปลักอยู่ในอิรัก”⁵⁹

ดังนั้น เหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ปากีสถานไม่อาจตัดความสัมพันธ์อย่าง
เด็ดขาดกับฏอลิบานได้ คือ อิทธิพลของอินเดียในอัฟกานิสถาน ฏอลิบานจึงมีความสำคัญยิ่งต่อ
ผลประโยชน์แห่งชาติของปากีสถาน โดยเฉพาะหากมีการเผชิญหน้ากับอินเดีย และหากกองกำลัง
ผสมที่นำโดยสหรัฐฯ ๗ ถอนตัวออกไปจากอัฟกานิสถาน ซึ่งอาจทำให้ฏอลิบานขึ้นมาสู่อำนาจได้อีกครั้ง
อันจะส่งผลให้ปากีสถานมีรัฐบาลในกรุงคาบูลที่เป็นมิตร และไม่ต้องเผชิญหน้ากับศัตรูทั้งสองฝ่าย

ทั้งนี้ กองกำลังฏอลิบานในปากีสถาน ภายใต้การนำของ ไบตุลลอฮ์ มัสอูด
ได้เตรียมพร้อมที่จะต่อสู้ร่วมกับกองทัพปากีสถานหากต้องทำสงครามกับอินเดียในอนาคต ดังที่
มัสอูด ให้สัมภาษณ์ต่อ The News Daily ทางโทรศัพท์ จากสถานที่ที่ไม่เปิดเผย โดยกล่าวยืนยันว่า

“กองกำลังติดอาวุธฝีมือดีของเราหลายพันคน พร้อมที่จะต่อสู้ร่วมกับกองทัพ
หากปากีสถานเกิดสงครามขึ้น (กับอินเดีย) และเมื่อเวลานั้นมาถึง ฏอลิบานก็จะ
ได้ทำญิฮาด ที่แท้จริงดังที่รอคอย และพวกเราคิดว่าศัตรูที่มองเห็น และมองไม่เห็น
ของประเทศ กำลังวางแผนทำให้ประเทศอิสลามที่มีนิวเคลียร์เพียงประเทศเดียว
อ่อนแอลง แต่มูญาฮิดีนจะขัดขวางแผนการอันชั่วร้ายของศัตรูของพวกเรา”⁶⁰

⁵⁹Scott Horton. “Inside the Pakistan-Taliban Relationship: Six Questions for Ahmed
Rashid, Author of Descent Into Chaos.” *Harper’s Magazine*. <<http://harpers.org/archive/2008/07/hbc-90003347>>. 30 July 2008. [accessed 19 April 2009].

⁶⁰Now Public Crowd Powered Media, Nehalarya’s Channel. “World Taliban to support
Pakistan in case of war with India.” <<http://www.nowpublic.com/world/world-taliban-support-pakistan-case-war-india>>. 23 December 2008. [accessed 25 May 2009].

นอกจากเหตุผลดังกล่าวมา รัฐบาลปากีสถานยังมีเหตุผลทางการเมืองภายใน ที่ทำให้ไม่พยายามที่จะขจัดผู้ทำญิฮาด และกลุ่มต่อต้านรัฐบาลอัฟกานิสถานอื่น ๆ ที่รัฐบาลสนับสนุนอยู่ กล่าวคือ หน่วยข่าวกรอง (ISI) ของปากีสถานมีความสามารถในการควบคุมบางกลุ่มได้ เช่น กลุ่มลัซการ์รี ฆอยยิบะฮ์ (Lashkar – e – Taiba), กลุ่มญัยซี มุฮัมมัด (Jaish – e – Mohammad) และ กลุ่มหะเราะกะตุล มุญาฮิดีน (Harakat – ul – Mujahideen) ซึ่งเป็นภัยคุกคามที่ท้าทายต่อความมั่นคงของประเทศ⁶¹

อย่างไรก็ดี นอกจาก ISI ของปากีสถานแล้ว ยังมี กองกำลังตำรวจตระเวนชายแดนของปากีสถาน (Pakistani Frontier Corps) ที่ถูกมองว่ามีส่วนพัวพัน และให้ความช่วยเหลือแก่กองกำลังฏอลีบาน เห็นได้จากรายงานภายหลังจากการปฏิบัติงานตามคำสั่งของสหรัฐ ฯ เมื่อเกิดการปะทะกันตามแนวชายแดน ซึ่งรายงานว่า

“กองกำลังตำรวจตระเวนชายแดนของปากีสถาน ถูกแทรกซึม และครอบงำอย่างมากจากกองกำลังฏอลีบาน และบางครั้งได้เข้าร่วมโจมตีกองกำลังผสม จากเอกสารดังกล่าวได้ชี้แจงถึง ความเกี่ยวพันโดยตรงของกองกำลังตระเวนชายแดน ต่อการโจมตีกองทัพแห่งชาติอัฟกัน และกองกำลังผสม และการปฏิบัติการโจมตีมักเกิดขึ้นใกล้กับจุดตรวจ ของตำรวจตระเวนชายแดนที่มีความร่วมมือระหว่างชาวปากีสถานกับฏอลีบาน”⁶²

เจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนจึงมีนัยยะสำคัญพัวพันกับการสังหารเจ้าหน้าที่ชาวอเมริกัน และชาวอัฟกัน โดยในกรณีที่ใหญ่ที่สุด คือ นายพลตรีลาร์รี เจ เบากีส (Larry J. Bauguess) ถูกลอบสังหาร ในช่วงการเจรจาเรื่องชายแดน และเหตุการณ์อื่น ๆ ซึ่งสหรัฐ ฯ และนาโต้มีข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับปัญหานี้ โดยเจ้าหน้าที่ชาวอเมริกันกล่าวว่า

⁶¹Daniel Markey, “A False Choice in Pakistan”, p. 34.

⁶²Peter Beaumont and Mark Townsend. “Pakistan troops 'aid Taliban'.” The Guardian.

<<http://www.guardian.co.uk/world/2008/jun/22/pakistan.afghanistan>>. 22 June 2008. [accessed 23 March 2009]

“มีสิ่งที่เกิดขึ้นมากมายหลายพื้นที่ตามแนวชายแดนด้วยการให้ความช่วยเหลือของ ตำรวจตระเวนชายแดน ผมไม่ได้หมายถึงทุกคน มีบางส่วนที่ให้ความช่วยเหลือ อย่างเงียบ ๆ ... แต่หากคุณได้เห็นรายงานหลังการปฏิบัติการเกี่ยวกับความ เกี่ยวพันของพวกเขาในการโจมตีตามแนวชายแดนอัฟกัน คุณจะเข้าใจในปัญหา”⁶³

แม้ว่าทางการปากีสถานจะออกมาปฏิเสธความเกี่ยวข้องใด ๆ โดยเฉพาะความ เกี่ยวพันทางด้านการทหารกับกองกำลังฏอลีบาน แต่ทางสหรัฐฯก็มีหลักฐานสำคัญเกี่ยวกับการ พบปะกันระหว่างเจ้าหน้าที่หน่วยข่าวกรองกับผู้บัญชาการกองกำลังฏอลีบาน รวมทั้ง การดักฟัง ผู้บัญชาการกองทัพของปากีสถาน นายพลอัฟก คายานี (Ashfaq Kayani) ทางโทรศัพท์ ซึ่งได้ กล่าวถึงขุนศึกคนสำคัญของฏอลีบาน คืออูละลุดดีน ฮักกานี (Jalaluddin Haqqani) ว่าเป็น ผลประโยชน์ทางด้านยุทธศาสตร์ และการที่นายพลชาวปากีสถานคนอื่น ๆ เข้าพบกับผู้อำนวยการข่าว กรองแห่งชาติของสหรัฐฯ ฯ ไมค์ แมคคอนเนล (Mike McConnell) เพื่ออธิบายถึงความจำเป็นที่ต้อง ติดต่อกับฏอลีบาน และสนับสนุนพวกเขา เพื่อให้แน่ใจว่าในอนาคต รัฐบาลอัฟกันจะเป็นรัฐบาลที่ เป็นมิตรกับปากีสถาน” รวมถึง ประธานาธิบดี มุซาร์รอฟ ของปากีสถานเอง ซึ่งอยู่ภายใต้การกดดัน อย่างรุนแรง จากอิทธิพลของกองกำลังฏอลีบานที่แพร่ขยายอยู่ในประเทศของเขา ได้ยอมรับ เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ.2007 ว่า “ขบวนการฏอลีบาน ได้รับการสนับสนุนจากชายแดนฝั่งปากีสถาน”⁶⁴

ทั้งนี้ การสนับสนุนทั้งทางตรง และทางอ้อมต่อฏอลีบาน ได้รับข้อพิสูจน์จากเหตุการณ์ โจมตีมัสญิดแดง ซึ่งกองทัพปากีสถาน ส่งกำลังคอมมานโด ทหาร ตำรวจ ประมาณ 12,000 นาย เข้าไปยุติการยึดครองมัสญิดแดงโดยนักเรียนและครูสอนศาสนา ซึ่งอยู่ภายใต้การนำของ อับดุลรอซิด ซอซีย์ ทำให้มีการต่อสู้กันอย่างรุนแรง และมีผู้เสียชีวิตอย่างน้อย 102 คน เหตุการณ์นี้ ถือเป็นการทำทายนานาชาติของประธานาธิบดีมุซาร์รอฟ อย่างมาก และทำให้สภาความมั่นคง แห่งชาติ (NSC) ของปากีสถานเริ่มหันไปให้ความสนใจต่อภัยคุกคามจากการทำให้เป็นไปตาม แนวทางของฏอลีบาน (Talibanization) ที่เพิ่มขึ้นทีละน้อยในปากีสถานซึ่งไม่เพียงแต่เป็นภัยคุกคาม

⁶³Ibid.

⁶⁴Taimoor Shah and Carlotta Gall. “Afghan Rebels Find Aid in Pakistan, Musharraf Admits.” *New York Times*. <<http://www.nytimes.com/2007/08/13/world/asia/13afghan.html>>. 13 August 2007. [accessed 18 May 2009].

ต่อความมั่นคงของปากีสถาน แต่ยังเป็นเหมือนเงามืด (Dark Shadows) ที่ครอบคลุมเหนือพื้นที่ชนเผ่าหรือฟาตา โดยในการปรึกษาหารือของ NSC ในวันที่ 4 มิถุนายน ค.ศ.2007 รัฐบาลมุชร์รอฟ ได้ผ่านมติการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างสำหรับแนวทางการจัดการกับการทำให้เป็นไปตามแนวทางกฏอ์ลีบานของพวกเขา⁶⁵ นอกจากนี้ ยังมีหลักฐานที่เชื่อได้ว่า รัฐบาลของมุชร์รอฟ กำลังใช้ศาสนาอิสลามเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายต่อจังหวัดบาลูชิสถานที่มีปัญหาในปากีสถานมายาวนาน โดยผ่านการสนับสนุนการแบ่งสรรอำนาจกับพรรคการเมืองนิยมศาสนาอิสลามอย่างมุตตาฮิดะฮ์ มัจญ์ลีซี อะฮ์มาล (Muttahida Majlis –i-amal: MMA) ซึ่งถือเป็นวิถีควบคุมลัทธิชาตินิยมบาลูช

จากผลการเลือกตั้ง ในวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ.2002 ทำให้พรรคนิยมแนวทางศาสนาอย่าง MMA ขึ้นมาปกครองใน 2 จังหวัดของปากีสถาน คือ นอร์ทเวสต์ฟรอนเทียร์ และบาลูชิสถาน เหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้สหรัฐฯต้องตกใจ เมื่อพรรคการเมืองอิสลาม เห็นด้วยที่จะให้กฏอ์ลีบานจัดตั้งรัฐบาลในนอร์ทเวสต์ฟรอนเทียร์ และเป็นส่วนหนึ่งของการปกครองใน บาลูชิสถาน แต่รัฐบาลของประธานาธิบดีกัรชัยแห่งอัฟกานิสถาน ได้แสดงความกังวลอย่างลึกซึ้งต่อการเข้าสู่อำนาจในจังหวัดนอร์ทเวสต์ฟรอนเทียร์ และบาลูชิสถานของ MMA เนื่องจาก ประธานาธิบดีกัรชัย เชื่อว่าสมาชิกกฏอ์ลีบานและอัลกออิดะฮ์ บางส่วน อาจได้รับการปกป้อง และสนับสนุนโดยพรรคศาสนาเหล่านี้ ทั้งนี้ ภายใต้การปกครองของ MMA เป็นที่ชัดเจนว่า กฏอ์ลีบาน กับ อัลกออิดะฮ์ สามารถกลับเข้ามาในบาลูชิสถาน เพื่อใช้เป็นฐานปฏิบัติการ⁶⁶ แต่รัฐบาลของมุชร์รอฟ ก็ยังคงนิ่งเฉย

จากกระแสการทำให้เป็นไปตามแนวทางของกฏอ์ลีบาน (Talibanization) รวมทั้งเหตุการณ์ความรุนแรงภายในปากีสถานที่เพิ่มขึ้นในปัจจุบัน เห็นได้ว่า กลุ่มต่อต้านรัฐบาลอัฟกานิสถาน และกลุ่มกฏอ์ลีบาน ล้วนมีอิทธิพลอย่างมากต่อประชาชนชาวปากีสถาน โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ชนเผ่าที่มีชายแดนติดกับอัฟกานิสถาน และ อาจกล่าวได้ว่า การสนับสนุนกฏอ์ลีบาน และกลุ่มต่อต้านรัฐบาลอัฟกานิสถานต่าง ๆ ของปากีสถาน มีทั้งในระดับภูมิศาสตร์ และในระดับอุดมคติและศาสนา โดย

⁶⁵Shaun Gregory and James Revill, “The Role of Military in the Cohesion and Stability of Pakistan”, Contemporary South Asia Vol. 16 Issue 1 (March 2008): 50.

⁶⁶Tarique Niazi. “Baluchistan in the shadow of al – Qaeda.” Terrorism Monitor Vol. 4 No. 4 <[http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=684](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=684)>. 23 February 2006. [accessed 24 March 2009].

ในระดับภูมิรัฐศาสตร์ เป็นการให้ที่หลบภัยแก่กองกำลังเหล่านี้ **ส่วนการสนับสนุนทางด้านอุดมการณ์ และศาสนา** เห็นได้จาก การเพิ่มขึ้นของกองกำลังญอดีบานชาวปากีสถาน และการทำให้เป็นไปตามแนวทางญอดีบานทั้งในระดับสังคม กองทัพ และหน่วยข่าวกรองของปากีสถาน ดังนั้น ประเด็นการถอนตัวออกไปจากอัฟกานิสถานของสหรัฐ ฯ และนาโต้ อาจก่อให้เกิดการเข้าไปแข่งขันเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในอัฟกานิสถานทั้งจากประเทศ เพื่อนบ้านที่ใกล้และไกลออกไป ทำให้ผู้นำด้านความมั่นคงของปากีสถานต้อง ตระหนักถึง ผลกระทบต่อผลประโยชน์แห่งชาติที่สำคัญยิ่งของปากีสถานโดยเฉพาะผลประโยชน์ด้านความมั่นคง ผู้นำด้านความมั่นคง จึงจำต้องรักษาทางเลือกในการเปิดความสัมพันธ์กับ สมาชิกของญอดีบานบางส่วนที่ปฏิบัติการในอัฟกานิสถานในปัจจุบันเอาไว้

จึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า แม้หลังเหตุการณ์ 9/11 การสนับสนุนญอดีบานโดยตรงจะลดลง แต่เล็ก ๆ แล้วความสัมพันธ์ระหว่างปากีสถานกับญอดีบาน ยังคงมีการติดต่อกันอยู่ และความสัมพันธ์ระหว่างปากีสถานกับอัฟกานิสถานจะยังอยู่บนพื้นฐานของความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันเป็นหลัก หากทั้งสองประเทศสามารถแก้ปัญหาที่มีข้อพิพาทระหว่างกันได้ในอนาคต ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศก็อาจสดใส และมีผลประโยชน์ทั้งในด้านความมั่นคง และด้านเศรษฐกิจร่วมกัน และหากจะกล่าวว่า สันติภาพ และเสถียรภาพในอัฟกานิสถานเป็นผลประโยชน์ที่สำคัญยิ่งของปากีสถาน คงไม่ใช่คำพูดที่เกินความเป็นจริงนัก

นโยบายด้านเศรษฐกิจ ของปากีสถานต่ออัฟกานิสถานหลังการโค่นล้มระบอบญอดีบาน

“ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ” ถือเป็นผลประโยชน์ระดับรองจาก “ผลประโยชน์ด้านความมั่นคง” สำหรับการดำเนินนโยบายต่างประเทศของปากีสถานต่ออัฟกานิสถานในยุคหลังระบอบญอดีบาน โดยนับจากปากีสถานได้รับเอกราช สิ่งสำคัญอันดับแรกที่ปากีสถานให้ความสำคัญ คือ “ความมั่นคง” และปากีสถานเริ่มให้ความสำคัญเกี่ยวกับผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจในอัฟกานิสถาน หลังสงครามเย็นยุติลง ประเทศสหภาพโซเวียตล่มสลาย และเกิดประเทศใหม่ในเอเชียกลาง ได้แก่ คาซัคสถาน คีร์กีซสถาน ทาจิกิสถาน เติร์กเมนิสถาน และอุซเบกิสถาน ซึ่งอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ก๊าซและน้ำมัน แต่ปากีสถานกลับไม่มีเส้นทางที่เชื่อมต่อโดยตรงไปยังประเทศเอเชียกลางเหล่านี้ ต้องใช้อัฟกานิสถานเป็นทางผ่านเข้าไป ดังนั้น การมีสันติภาพ และเสถียรภาพในอัฟกานิสถาน จึงถือเป็นเป้าหมายอันสำคัญสำหรับปากีสถาน เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจดังกล่าว

อาจกล่าวได้ว่า ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ปากีสถานตัดสินใจดำเนินนโยบายต่อต้านการก่อการร้าย และร่วมมือกับรัฐบาลของประธานาธิบดี ฮามิด กัรซัย แห่งอัฟกานิสถาน คือ “ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ” โดยนอกจากความต้องการเข้าถึงประเทศเอเชียกลาง ทางด้านเศรษฐกิจแล้ว ในช่วงก่อนเหตุการณ์ 9/11 สภาพเศรษฐกิจของปากีสถานอยู่ในสภาพย่ำแย่ ทำให้มีนักวิเคราะห์บางคนมองว่า ปากีสถานกำลังจะกลายเป็นประเทศที่ล้มเหลว (Failed State) อันเป็นผลมาจากการถูกคว่ำบาตรจากประชาคมระหว่างประเทศ หลังการทดลองอาวุธนิวเคลียร์ของปากีสถานในเดือน พฤษภาคม ค.ศ. 1998 การเลือกร่วมมือกับสหรัฐฯ ในสงครามต่อต้านการก่อการร้าย เพื่อแลกเปลี่ยนกับความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ และทางด้านการทหาร สำหรับการฟื้นฟูเศรษฐกิจภายในประเทศที่กำลังย่ำแย่ จึงเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับปากีสถาน ณ ขณะนั้น

ทั้งนี้ ในส่วนนโยบายด้านเศรษฐกิจของปากีสถาน สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 2 ด้าน กล่าวคือ

- 1) **นโยบายด้านเศรษฐกิจของปากีสถานต่ออัฟกานิสถานในรูปแบบทวิภาคี**
- 2) **นโยบายด้านเศรษฐกิจของปากีสถานต่ออัฟกานิสถาน ในกรณีที่อัฟกานิสถานเป็นทางผ่านสู่การค้าในเอเชียกลาง** อันเป็นนโยบายที่สำคัญของปากีสถานตั้งแต่สหภาพโซเวียตล่มสลายไป และเกิดประเทศสาธารณรัฐใหม่ในเอเชียกลาง

1) **นโยบายด้านเศรษฐกิจของปากีสถานต่ออัฟกานิสถานในรูปแบบทวิภาคี**

สภาพเศรษฐกิจของปากีสถานและอัฟกานิสถานในยุคหลังเหตุการณ์ 9/11

หลังจากนายพล เพอร์เวซ มุชัรร์อ็อฟ ก่อการรัฐประหาร ในวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ. 1999 และขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของปากีสถาน ก็พยายามดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อกระตุ้นให้เศรษฐกิจของประเทศมีการเจริญเติบโตขึ้น หลังจากประสบกับการถูกคว่ำบาตรจากนานาชาติ ทำให้เศรษฐกิจของประเทศอยู่ในสภาวะถดถอยอย่างยิ่ง แต่ความพยายามของประธานาธิบดี มุชัรร์อ็อฟ ในการริเริ่มโครงการฟื้นฟูที่ครอบคลุม และมีความทะเยอทะยาน ไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้น เมื่อเกิดเหตุการณ์ 9/11 ปากีสถานได้เลือกร่วมมือกับสหรัฐฯ ในสงครามต่อต้านการก่อการร้าย ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญต่อเศรษฐกิจของปากีสถาน ซึ่งปากีสถานได้ขับเคลื่อนสถานการณ์ของเศรษฐกิจมหภาคที่เสื่อมถอยไปสู่การพัฒนา โดยอัตราการเจริญเติบโตของประเทศเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากร้อยละ 2

ใน ค.ศ.2001 เป็น ร้อยละ 9 ใน ค.ศ.2005 ส่วนอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของ
อัฟกานิสถานก็เพิ่มขึ้นจาก - 6.5 ใน ค.ศ.2001 เป็นร้อยละ 28.6 ใน ค.ศ.2002 และ ร้อยละ 12.5
ใน ค.ศ.2007 (ดูรายละเอียดในตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3
อัตราการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ
ของปากีสถานและอัฟกานิสถาน⁶⁷
(อัตราส่วน: ร้อยละ)

ปี/ประเทศ	ปากีสถาน	อัฟกานิสถาน
1998	3.5	-4
1999	4.2	4.2
2000	3.9	-1.8
2001	2	-6.5
2002	3.1	28.6
2003	4.7	15.7
2004	7.5	8
2005	9	13.9
2006	6.6	7.5
2007	7	12.5
2008	5.8	7.2

ที่มา: Asian Development Bank และ Economic Research Service

⁶⁷ข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ของปากีสถาน เป็นข้อมูลจาก Asian Development Bank. <www.adb.org/Statistics>. ส่วนข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ของอัฟกานิสถานเป็นข้อมูลจาก Economic Research Service. <<http://www.ers.usda.gov/Data>>. ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลจากแหล่งต่างมีความคาดเคลื่อนจากกันบ้างเล็กน้อย และบางแหล่งข้อมูลก็ไม่มีครบจึงต้องอ้างอิงจากแหล่งข้อมูลที่ต่างกัน.

จะเห็นได้ว่าหลังเหตุการณ์ 9/11 เศรษฐกิจของปากีสถานและอัฟกานิสถานมีอัตราการเจริญเติบโตมากขึ้น สำหรับปากีสถานนั้นเป็นผลจาก การยกเลิกมาตรการคว่ำบาตร และความช่วยเหลือทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการทหารจากสหรัฐฯ ฯ และประเทศตะวันตกอื่น ๆ รวมทั้งการยืดเวลาชำระหนี้ และเพิ่มเงินกู้ให้แก่ปากีสถาน เป็นรางวัลสำหรับการเข้าร่วมสงครามต่อต้านการก่อการร้ายของปากีสถาน

อย่างไรก็ตาม ในช่วง ค.ศ.2007 – 2008 เป็นปีที่เศรษฐกิจของปากีสถานเริ่มประสบปัญหาอีกครั้ง เนื่องจากเหตุการณ์ด้านการเมืองและเศรษฐกิจทั้งภายในประเทศและต่างประเทศไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้ ซึ่งรวมถึงสภาพทางการเมืองที่วุ่นวาย ราคาน้ำมัน อาหารและสินค้าอื่นๆทะยานสูงขึ้น ความต้องการจากภายนอกลดลง และตลาดการเงินระหว่างประเทศเกิดความยุ่งเหยิงวุ่นวาย เหตุการณ์เหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจมหภาคของปากีสถานในช่วง ค.ศ.2007 – 2008 ทำให้การเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์เอาไว้

อาจกล่าวได้ว่า ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา คือ ตั้งแต่ ค.ศ.2004 – 2008 ในภาพรวมแล้ว GDP ของปากีสถานเติบโต ร้อยละ 7.0 ซึ่งไม่เพียงแต่แสดงให้เห็นถึงความสามารถของปากีสถานในการฟื้นฟูเศรษฐกิจ แต่ยังแสดงให้เห็นถึงการได้รับแรงกระตุ้นจากการปรับปรุง และปฏิรูปในด้านต่าง ๆ โดยการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของปากีสถานได้รับแรงกระตุ้นที่สำคัญจากเศรษฐกิจภาคการบริการ ที่เติบโตขึ้นถึง ร้อยละ 4.2 ในค.ศ.2007 – 2008 เมื่อเทียบกับ ค.ศ.2006 – 2007 ที่เติบโตขึ้น ร้อยละ 3.9 แต่ภาคการผลิตสินค้าเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และหัตถกรรมกลับขยายตัวลดลง ใน ค.ศ.2007 - 2008 โดยเฉพาะสินค้ารัฐพีชต่าง ๆ ที่ติดลบร้อยละ 3 (ดูรายละเอียดการเติบโตแต่ละภาคส่วน ในตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4
ตารางการเจริญเติบโตของ GDP ในแต่ละภาคส่วน
 (อัตราส่วน: ร้อยละ)

ภาคเศรษฐกิจ	2002-03	2003-04	2004-05	2005-06	2006-07	2007-08
การเกษตร	1	0.6	1.5	1.4	0.8	0.3
อุตสาหกรรม	1	3.8	3.1	1.1	2.1	1.2
สิ่งทอหรือหัตถกรรม	1.1	2.3	2.7	1.6	1.5	1
การบริการ	2.7	3.1	4.4	3.3	3.9	4.2
GDP ที่แท้จริง	4.7	7.5	9	5.8	6.8	5.8

ที่มา: Federal Bureau of Statistics. <<http://www.statpak.gov.pk/depts/index.html>>

นอกจากผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติที่เพิ่มขึ้นของปากีสถาน ปัจจัยที่บ่งชี้ว่าสภาพเศรษฐกิจของปากีสถานพัฒนาขึ้น อีกประการหนึ่ง คือ รายได้ต่อหัวของประชากรชาวปากีสถานที่เพิ่มขึ้น 503 เหรียญสหรัฐ ฯ ต่อปี ใน ค.ศ.2001 – 2002 เป็น 925 เหรียญสหรัฐ ฯ ต่อปี ใน ค.ศ.2006 – 2007 (ดูใน ตารางที่ 4.5) เห็นได้ว่า มีการกระจายรายได้ไปยังประชากรเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นเมื่อเศรษฐกิจดีขึ้น ประชากรที่อยู่ในประเทศก็ย่อมได้รับประโยชน์จากสภาพเศรษฐกิจที่เติบโตขึ้นดังกล่าวด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อเทียบกับอัตราการเจริญเติบโตของประเทศที่เฟื่องฟูขึ้นอย่างมาก ดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว อัตราการเพิ่มของรายได้ต่อหัวของประชากรชาวปากีสถาน ยังคงถือว่าเพิ่มขึ้นในอัตราเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ตารางที่ 4.5
เปรียบเทียบรายได้ต่อหัวของประชากรชาวปากีสถาน ตั้งแต่ ค.ศ.1999 – 2007
 (หน่วย: เหรียญสหรัฐ ฯ)

ปี/รายได้ต่อหัว	รายได้ต่อหัว
1999 - 2000	526
2000 - 2001	501
2001- 2002	503
2002 - 2003	586
2003 - 2004	669
2004 - 2005	733
2005 - 2006	833
2006 - 2007	925
2007 - 2008	1,085

ที่มา: Asian Development Bank. <www.adb.org/Statistics>

สำหรับอัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP)ของอัฟกานิสถาน เป็นผลมาจากการได้รับเงินช่วยเหลือเพื่อการฟื้นฟูประเทศจำนวนมาก ภายใต้ข้อตกลงบอนน์ และจากการประชุมผู้บริจาค ณ กรุงโตเกียว ในเดือน มกราคม ค.ศ.2002 ซึ่งมี 62 ประเทศทั่วโลก และอีก 21 องค์กร เข้าร่วมประชุม ถือเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเห็นอันเป็นเอกฉันท์ของทุกฝ่ายในการช่วยแก้ปัญหา และช่วยฟื้นฟูประเทศอัฟกานิสถาน ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมประชุมได้สัญญาจะให้เงินช่วยเหลือแก่อัฟกานิสถานมูลค่า 4.5 พันล้านเหรียญสหรัฐ ฯ (รายละเอียดในตารางที่ 4.6) โดยใน ค.ศ.2002 อัฟกานิสถานจะได้รับเงินช่วยเหลืองวดแรก ซึ่งมีมูลค่าประมาณ 1.8 พันล้านเหรียญสหรัฐ ฯ ก่อน โดยปากีสถานได้ให้ความช่วยเหลือแก่อัฟกานิสถานมูลค่า 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ฯ

จากเงินช่วยเหลือต่าง ๆ ที่หลั่งไหลเข้ามา ทำให้ใน ค.ศ.2002 เศรษฐกิจของอัฟกานิสถานเติบโตขึ้นร้อยละ 28.6 ถึงแม้ว่าการเจริญเติบโตที่เกิดขึ้นจะไม่ใช่ว่าการเจริญเติบโต ในภาคเศรษฐกิจที่แท้จริงก็ตาม แต่ก็เป็นการส่งสัญญาณที่ดีถึง การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค การฟื้นฟูประเทศให้ดีขึ้นจากความเสียหายของสงคราม เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกการค้า และการลงทุนในอัฟกานิสถานสำหรับชาวต่างประเทศต่อไป

ตารางที่ 4.6
ผู้บริจาคที่ให้คำมั่นจะช่วยเหลืออัฟกานิสถานในการประชุมที่โตเกียว

ลำดับที่	ประเทศ	คำมั่นสัญญา (ล้านเหรียญสหรัฐ ฯ)	กรอบเวลา (ปี)
1	สหภาพยุโรป	495	5
2	สหรัฐฯ	297	1
3	อิหร่าน	550	5
4	ซาอุดีอาระเบีย	220	3
5	ปากีสถาน	100	5
6	อินเดีย	100	5
7	ญี่ปุ่น	250	1
8	แคนาดา	63	1
9	คูเวต	30	2.5
10	เกาหลีใต้	45	2.5
11	ธนาคารโลก	560	2.5
12	เอดีบี	200	1

ที่มา : United Nations Development Programme: UNDP <<http://www.undp.org>>.

อย่างไรก็ตาม อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของอัฟกานิสถานที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกจากจะเป็นผลจากความช่วยเหลือของนานาชาติในการฟื้นฟูประเทศ เศรษฐกิจส่วนหนึ่งของอัฟกานิสถานยังมาจากการลักลอบผลิต และค้าขายฝิ่นตลอดจนเฮโรอีนของ

เหล่าขุนศึกแห่งอัฟกานิสถาน จะเห็นได้ว่า GDP ที่มาจากการค้าฝิ่นของอัฟกานิสถานคิดเป็นอัตราเฉลี่ยประมาณครึ่งหนึ่งของ GDP ที่แท้จริงของประเทศ (ดูตารางที่ 4.7) ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าเศรษฐกิจของอัฟกานิสถานพึ่งพาความช่วยเหลือจากต่างชาติและจากการค้ายาเสพติด

ตารางที่ 4.7

GDP ที่แท้จริง และ GDP จากการค้าฝิ่นของอัฟกานิสถาน

(หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ ฯ)

GDP/ ปี	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06
GDP ที่แท้จริง	4,084	4,585	5,971	7,139
GDP จากฝิ่น	2,518	2,279	2,732	2,594
GDP รวม	6,602	6,864	8,703	9,734

ที่มา: Sources: Afghan authorities and UNODC data; and Fund staff estimates.

การส่งเสริมความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจระหว่างปากีสถานกับอัฟกานิสถานในยุคหลังระบอบฏอลิบาน

หลังจากอัฟกานิสถานอยู่ภายใต้การนำของประธานาธิบดีการ์ชัย จากการสนับสนุนของสหรัฐ ฯ ความสัมพันธ์ระหว่างปากีสถานกับอัฟกานิสถานได้รับการพัฒนาขึ้น แต่ยังคงเป็นไปอย่างลุ่ม ๆ ดอน ๆ และยังคงอยู่บนพื้นฐานของความระแวง ไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ถึงกระนั้นก็ตาม ผู้นำของทั้งสองประเทศก็ตระหนักถึงความสำคัญในความร่วมมือกันทางด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนระหว่างกันให้มากขึ้น เนื่องจากทั้งสองฝ่ายมีผลประโยชน์ต่างตอบแทนกัน โดยอัฟกานิสถานเป็นประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเลต้องพึ่งพาปากีสถานเป็นเส้นทางขนส่งสินค้า รวมทั้งพื้นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศยังอยู่ในระดับต่ำและมีเศรษฐกิจแบบเกษตรกรรม ทำให้ต้องพึ่งพาสินค้าและบริการที่ใช้ทักษะสูง สินค้าอุปโภคบริโภค รวมทั้ง วัสดุก่อสร้างและเคมีภัณฑ์จากปากีสถาน (และประเทศอื่น ๆ) ส่วนปากีสถานก็ได้รับประโยชน์ทางด้านยุทธศาสตร์ที่อัฟกานิสถานต้องพึ่งพาปากีสถานเป็นทางผ่านสินค้าและบริการ การเก็บภาษีศุลกากรจากการขนส่งดังกล่าว รวมทั้งอัฟกานิสถานถือเป็นตลาดที่ถูกครอบงำ (Captive Market) โดยสินค้าและบริการจากปากีสถาน ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมา ทั้งสองประเทศจึง

จึงพยายามเพิ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกันมากขึ้น ทั้งนี้ เป็นผลมาจากการเยือนกรุงคาบูล ของประธานาธิบดี มุซาร์รอฟ ในวันที่ 2 เมษายน ค.ศ.2002 ภายหลังจากการพบปะหารือกัน ผู้นำทั้งสองฝ่ายตกลงกันที่จะให้มีการจัดตั้ง กรรมาธิการร่วมระหว่างรัฐมนตรี (Joint Ministerial Commission: JMC)⁶⁸ และคณะกรรมการร่วมเศรษฐกิจของปากีสถาน – อัฟกานิสถาน (Pakistan – Afghanistan Joint Economic Commission: JEC) เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจการค้าแบบทวิภาคี และเพื่อช่วยเหลือในการฟื้นฟูประเทศอัฟกานิสถาน ทั้งนี้ ปากีสถานได้ลงนามในข้อตกลงด้านเศรษฐกิจกับอัฟกานิสถานเพียง 2 ฉบับ ฉบับแรกคือ ข้อตกลงการขนส่งสินค้ากับอัฟกานิสถาน (Afghanistan Transit Trade Agreement: ATTA) ใน ค.ศ.1965 และคณะกรรมการร่วมว่าด้วยเรื่องเศรษฐกิจระหว่างปากีสถาน – อัฟกานิสถาน: JEC ค.ศ.2002

การจัดตั้ง JEC ขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ในการตรวจสอบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างกันใหม่อีกครั้ง และเพื่อกำหนดแผนการในการส่งเสริมความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจระหว่างกันให้เข้มแข็งมากขึ้น JEC ได้จัดการประชุมระหว่างกันครั้งที่ 2 ณ อิสลามาบัด ตั้งแต่วันที่ 4- 5 สิงหาคม ค.ศ.2003 และการประชุมสมัยที่ 3 จัดขึ้นที่กรุงคาบูล ในวันที่ 11 มกราคม ค.ศ.2004 ซึ่งชี้ให้เห็นถึง โครงการเพื่อความช่วยเหลือแก่อัฟกานิสถาน รวมทั้งการฟื้นฟูประเทศ และการสร้างถนนระหว่างตอร์กุม – ญะลาละบัด (Torkhum – Jalalabad) และศึกษาถึงความเป็นไปได้เกี่ยวกับทางรถไฟเชื่อมระหว่างชามาน – กันดาฮาร (Chaman – Kandahar) ด้วย⁶⁹ นับตั้งแต่มีการจัดตั้ง JEC ระหว่างปากีสถานกับอัฟกานิสถาน ได้มีการประชุมระหว่างกัน 7 ครั้ง โดยครั้งล่าสุดจัดขึ้นที่ กรุงคาบูล ประเทศอัฟกานิสถาน ระหว่างวันที่ 25 – 26 พฤศจิกายน ค.ศ.2008 สำหรับการประชุมครั้งนี้ ทั้งสองฝ่ายได้เน้นย้ำถึงการดำเนินยุทธศาสตร์ร่วม เพื่อต่อสู้กับการก่อการร้าย ซึ่งจะช่วยให้มีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและการค้าระหว่างกันมากขึ้น นอกจากนี้

⁶⁸“Musharraf promises new era of relations on first Afghan visit.” Afghanistan News Center. <<http://www.afghanistannewscenter.com/news/2002/april/apr32002.html>>. 2 April 2002. [accessed 22 April 2009].; Nadeem Iqbal. “Pakistan's Afghan policy unchanged.” Asia Times Online. <<http://www.atimes.com/ind-pak/DD10Df04.html>>. 10 April 2002. [accessed 22 April 2009].

⁶⁹Pakistan's Ministry of Foreign Affairs. Foreign Office Year Book 2003 – 2004. <<http://www.mofa.gov.pk/>>. p. 12. [accessed 18 April 2009].

ทั้งสองฝ่ายยังได้ตัดสินใจจะเจรจาข้อตกลงทางการค้าฉบับใหม่ เพื่อกำหนดเงื่อนไข ไม่ให้ประชาคมธุรกิจของทั้งสองประเทศเกิดการเผชิญหน้ากัน จากสภาพการค้าระหว่างสองประเทศที่มีศักยภาพมากขึ้น ทำให้ทั้งสองประเทศ ตัดสินใจจัดตั้งคณะทำงานร่วมว่าด้วยการค้าทวิภาคี เพื่อทบทวนหรือประเมินประเด็นที่เกี่ยวกับการค้าระหว่างกัน และเพื่อแนะนำมาตรการในการส่งเสริมการค้าระหว่างสองประเทศให้เพิ่มมากขึ้น⁷⁰

นอกจากนี้ ในขณะที่อัฟกานิสถานได้รับความช่วยเหลือเพื่อการฟื้นฟูประเทศจากสหรัฐฯ ฯ ญี่ปุ่น ซาอุดีอาระเบีย รวมทั้งจากองค์การระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลก และธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย ปากีสถานได้แสดงบทบาทสำคัญในการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานในอัฟกานิสถาน เช่น ความช่วยเหลือด้านการเงินเพื่อการพัฒนาถนนระหว่างตอร์กุม – ญะลาละบัด⁷¹ เมื่อถนนเส้นนี้สร้างเสร็จ ส่งผลให้ทั้งประเทศได้ฟื้นฟูการบริการรถประจำทางระหว่าง เปซาวาร์ – ญะลาละบัด และเคเวตตา – กันดาฮาร์ ตลอดจนโครงการให้ความช่วยเหลืออื่น ๆ เช่น การขยายทางรถไฟเชื่อมระหว่างชามาน – สปิน โบลดาก ในอัฟกานิสถาน ทางรถไฟระหว่างชามาน – กันดาฮาร์ การสร้างถนนคู่ขนานกับถนนตอร์กุม – ญะลาละบัด และการสร้างถนนจาก ซาโรบี - ญะบาล สิริจาจ (Sarobi – Jabal Siraj) ผ่าน กาบิสา (Kapisa)⁷²

นอกจากความช่วยเหลือเพื่อการฟื้นฟูประเทศอัฟกานิสถานในด้านระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานแล้ว ปากีสถานยังให้ความช่วยเหลือในด้านสาธารณสุข และการศึกษาด้วย **สำหรับในด้านสาธารณสุข** ปากีสถานกำลังวางแผนสร้างโรงพยาบาลจินนะฮ์ (Jinnah Hospital) และศูนย์ธาลัสซีเมียในกรุงคาบูล โรงพยาบาลในโลการ์ (Logar) ศูนย์ขาเทียมในบาดักห์ชาน (Baddakhshan)

⁷⁰“Joint working group to recommend measures to boost trade: Pak-Afghan JEC session ends.” Business Recorder. <<http://www.brecorder.com/index.php?id=843851>>. 28 November 2008. [accessed 5 April 2009].

⁷¹World Bank. “Trade and Regional Cooperation between Afghanistan and its Neighbours.” World Bank Report No. 26769. <<http://siteresources.worldbank.org/INTSARREGTOPINTECOTRA/1385530-1139318607199/20810980/TradeAndRegionalCooperation.pdf>>. 18 February 2004. [accessed 5 April 2009].

⁷²Pakistan’s Ministry of Foreign Affairs. Foreign Office Year Book 2005 – 2006. <<http://www.mofa.gov.pk/>>. pp. 17 – 18. [accessed 18 April 2009].

ศูนย์โรคไตในภาวะลาละบัด และศูนย์เวชศาสตร์นิวเคลียร์ (Nuclear Medicine) ในกันดาฮาร ทั้งนี้ สัญญาการสร้างโรงพยาบาลจินนะฮ์ในกรุงคาบูล ได้มีการลงนามแล้วที่กรุงอิสลามาบัดเดือน มีนาคม ค.ศ.2007 ซึ่งรัฐบาลอัฟกันสามารถหาที่ดินมาสร้างโรงพยาบาลแห่งนี้ได้ประมาณ 25 เอเคอร์ โดยทำสัญญากับ National Logistic Cell ของปากีสถาน ส่วนในด้านการศึกษา ปากีสถานได้เข้าไปช่วยเหลือในการฟื้นฟูโรงเรียนมัธยมปลาย เราะฮ์มาน บาบ่า (Rehman Baba High Scholl) ในกรุงคาบูล การสร้างตึกคณะต่างๆ ในมหาวิทยาลัยคาบูลและมาซารี ซารีฟ รวมถึงจัดหาหนังสือเรียนกว่า 2 ล้านเล่ม กระเป๋านักเรียน 40,000 ใบ อุปกรณ์การเรียนกว่า 150,000 ชุด แก่เด็กนักเรียนชาวอัฟกัน นอกจากนี้ ภายหลังจากการประชุม JEC ในเดือน มิถุนายน ค.ศ.2006 รัฐบาลปากีสถานได้ประกาศเพิ่มทุนการศึกษา 1,000 ทุน แก่ชาวอัฟกัน เพื่อให้เข้ามาศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาของปากีสถาน ทั้งในด้านเทคนิค ครู การเกษตร สัตวแพทย์ วิศวกรรมศิลป์ และพยาบาล⁷³

โดยนับตั้งแต่ ค.ศ.2002 – 2008 ปากีสถานได้ให้ความช่วยเหลือเพื่อการฟื้นฟูประเทศอัฟกานิสถาน เพื่อปรับปรุงโครงสร้างสาธารณูปโภค และการเพิ่มขีดความสามารถของภาคสังคมในประเทศ เป็นจำนวนเงินประมาณ 320 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ฯ

อาจกล่าวได้ว่า ตั้งแต่ 9/11 จนกระทั่งปัจจุบันความสัมพันธ์ทั้งทางด้าน การทูต การเมือง และเศรษฐกิจระหว่างปากีสถานกับอัฟกานิสถานดีขึ้นเป็นลำดับ ทำให้ทั้งสองฝ่ายสามารถบรรลุข้อตกลงระหว่างกันได้หลายฉบับ และมีความร่วมมือกันมากขึ้น รวมถึงการฟื้นฟูข้อตกลงการขนส่งสินค้าขึ้นมาใช้อีกครั้ง ลงนามในสนธิสัญญาการคุ้มครองการลงทุนเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรสำหรับการลงทุน ลงนามในบันทึกความเข้าใจร่วมกัน เพื่อสร้างถนนหลวงในมีการตกลงกันที่จะเปิดสาขาธนาคารของปากีสถานและอัฟกานิสถานในสองประเทศ และตกลงกันที่จะเริ่มก่อสร้างเส้นทางรถไฟระหว่างชามานกับสปิน โบลดาก และระหว่างชามานกับกันดาฮารเพื่อส่งเสริมการค้าระหว่างกัน นอกจากนี้ ปากีสถานยังตัดสินใจที่จะยกเลิกรายการสินค้าอ่อนไหว 6 รายการภายใต้ข้อตกลงการขนส่งสินค้า เพิ่มเงินช่วยเหลือเพื่อการฟื้นฟูอัฟกานิสถานตั้งด่านศุลกากรเพิ่ม 9 แห่งในพื้นที่ชายแดน รวมทั้งสร้างโกดังสินค้าและสถานีปลายทางสำหรับพาหนะที่บรรทุกหนักในพื้นที่ชายแดน ตลอดจน การเสนอวิธีการสำหรับการขนส่งสินค้าของอัฟกานิสถาน ทั้งทางรถไฟ และทางเรือ การประกาศให้เพิ่ม ท่าเรือกาซิม เป็นด่านขาเข้า การสร้างจุดผ่านแดนเพิ่ม ที่กุลาม ชาน ในวาซีร์สถานเหนือ และภาษีสินค้าเข้าที่เป็นผลไม่จากอัฟกานิสถานจะลดลงจาก ร้อยละ 25 เป็นร้อยละ 5 เป็นต้น

⁷³ibid.

การพัฒนาความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ และการค้า ทำให้ การค้าระหว่างสองประเทศเพิ่มขึ้นจาก 180.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ฯ ใน ค.ศ.2001 เป็น 556 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ฯ ใน ค.ศ.2004 และใน ค.ศ.2005 มูลค่าการค้าระหว่างปากีสถานกับอัฟกานิสถานสูงขึ้นในระดับ 1.2 พันล้านเหรียญสหรัฐ ฯ โดยปากีสถานเป็นฝ่ายได้ดุลการค้าจากอัฟกานิสถานมาตั้งแต่ ค.ศ.1998 โดยเฉพาะหลังเหตุการณ์ 9/11 ที่ปากีสถานได้ดุลการค้าจากอัฟกานิสถานมากขึ้น (ดูในตารางที่ 4.8)

ตารางที่ 4.8

มูลค่าการค้าของปากีสถานกับอัฟกานิสถาน

(หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ ฯ)

การค้า/ปี	ปากีสถานส่งออกไป อัฟกานิสถาน	ปากีสถานนำเข้าจาก อัฟกานิสถาน	ดุลการค้า
1997	20.7	29.8	-9.1
1998	41.5	25.4	16.1
1999	89.8	36	53.8
2000	134.1	35.5	98.6
2001	157	23.7	133.3
2002	245.5	27.8	217.7
2003	449.4	28.3	421.1
2004	511.4	44.6	466.8
2005	1,171.6	48.4	1,123.2
2006	1,448	59.8	1,088.2
2007	1,728.3	71.3	1,657
2008	1,018.9	80.45	938.4

ที่มา: Asian Development Bank. <www.adb.org/Statistics>.

จากตาราง จะเห็นว่า เมื่อทั้งสองประเทศเริ่มปรับปรุงความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจระหว่างกัน ทำให้การค้าระหว่างสองประเทศเพิ่มขึ้นตามลำดับ ส่งผลให้ปากีสถานได้ดุลการค้าจากอัฟกานิสถานอย่างต่อเนื่อง และใน ค.ศ.2005 ปากีสถานได้ดุลการค้าจากอัฟกานิสถานถึง 1,123.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ฯ

โครงสร้างสินค้าส่งออก และประเทศคู่ค้าการส่งออก

โครงสร้างสินค้าส่งออกที่สำคัญของปากีสถาน คือ สินค้าหัตถกรรมที่ทำจากฝ้าย ข้าว เครื่องหนัง สิ่งทอสังเคราะห์ อุปกรณ์กีฬา และสินค้าอื่น ๆ โดยประเทศคู่ค้าการส่งออกของปากีสถานที่สำคัญ คือ สหรัฐ ฯ ร้อยละ 18 สหรัฐ ฯ อาหรับเอมิเรต ร้อยละ 10.4 อัฟกานิสถาน ร้อยละ 8.4 จีน ร้อยละ 5.2 สหราชอาณาจักร ร้อยละ 4.7 (ข้อมูล ค.ศ.2007) โดยอัฟกานิสถานได้เลื่อนขึ้นมาเป็นประเทศคู่ค้าในการส่งออกอันดับที่ 3 ของปากีสถานใน ค.ศ.2006 - 2007 หลังจากที่เป็นคู่ค้าอันดับ 8 ของอัฟกานิสถานใน ค.ศ.2002-2003 ทั้งนี้สำหรับสินค้าส่งออก ที่สำคัญของปากีสถานที่ส่งออกไปยังอัฟกานิสถาน คือ ข้าว ผักและผลไม้ น้ำตาล และน้ำผึ้ง ชาและกาแฟ เครื่องหนัง เครื่องนุ่งห่มและสิ่งทอ ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับยา เหล็ก และเหล็กกล้า ปีโตรเลียม ยานพาหนะขนส่ง เสื้อผ้าและเครื่องประดับ และอื่น ๆ (ดูตารางที่ 4.9)

ตารางที่ 4.9

สินค้าสำคัญที่ปากีสถานส่งออกไปยังอัฟกานิสถาน

(หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ ฯ)

สินค้า	2002-03	2003-04	2004-05	2005-06	2006-07
ปีโตรเคมี และผลิตภัณฑ์ปีโตรเคมี	56.693	94.379	126.617	311.333	190.778
พลาสติก และชิ้นส่วน	6.097	23.041	92.17	78.932	23.07
แป้งข้าสาลี	48.357	40.796	91.151	97.282	7.09
น้ำมันพืชและสัตว์	24.643	66.289	58.652	106.064	80.835
เหล็ก และเหล็กกล้า	11.984	30.682	55.216	42.602	59.608

ที่มา : The Federation for Pakistan Chambers of Commerce & Industry

โครงสร้างสินค้านำเข้า และประเทศคู่ค้าการนำเข้า

ส่วนโครงสร้างสินค้านำเข้าที่สำคัญของปากีสถาน ได้แก่ น้ำมันปิโตรเลียม ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม เครื่องจักร พลาสติก เครื่องมือสื่อสารคมนาคม น้ำมันที่นำมาปรุงอาหาร กระดาษ และกระดาษแข็ง เหล็ก และเหล็กกล้า และชา โดยประเทศคู่ค้าที่ปากีสถานนำเข้ามากที่สุด คือ จีน ร้อยละ 16.2 ซาอุดีอาระเบีย ร้อยละ 10.9 สหรัฐฯ ร้อยละ 5.7 คูเวต ร้อยละ 4.9 และญี่ปุ่นร้อยละ 4.4 (ข้อมูล ค.ศ.2007) จะเห็นได้ว่า แม้อัฟกานิสถานจะเป็นประเทศคู่ค้าการส่งออกอันดับ 3 ของปากีสถาน แต่ไม่ได้เป็นประเทศคู่ค้าการนำเข้าที่สำคัญของปากีสถาน อันเนื่องมาจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจยังอยู่ในระดับต่ำ และเป็นเศรษฐกิจการเกษตร ทำให้ต้องพึ่งพาสินค้าและบริการที่มีทักษะสูง สินค้าอุปโภคบริโภค และอื่น ๆ จากปากีสถาน เป็นผลให้การค้าระหว่างสองประเทศนั้น ปากีสถานเป็นฝ่ายได้ดุลการค้ามาโดยตลอด โดยสินค้านำเข้าที่ปากีสถานนำเข้าจากอัฟกานิสถานส่วนใหญ่ คือ เหล็ก และเหล็กกล้าผกและผลไม้ สินค้าโลหะ และโลหะผสม ถ่านหิน ถ่านไม้ และไม้ต่าง ๆ หนึ่งสัปดาห์และชนสัปดาห์ (ดูตารางที่ 4.10)

ตารางที่ 4.10

สินค้าสำคัญที่ปากีสถานนำเข้าจากอัฟกานิสถาน

(ล้านเหรียญสหรัฐ ฯ)

สินค้า	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007
เหล็ก และเหล็กกล้า	3.059	5.976	20.024	12.051	19.06
ผลไม้ เช่น ถั่ว	12.89	12.792	6.486	11.55	18.30
ผก ต่าง ๆ	5.889	6.238	2.829	7.182	11.430
ถ่านไม้ และ ไม้ต่าง ๆ	1.925	5.495	1.955	3.04	4.57
เครื่องหนังต่าง ๆ	0.681	0.770	0.908	1.511	2.28

ที่มา: The Federation for Pakistan Chambers of Commerce & Industry

อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่า ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างปากีสถานกับอัฟกานิสถาน หลังเหตุการณ์วินาศกรรม 9/11 จะประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง แต่ในขณะเดียวกัน ตลาดมืด หรือตลาดที่ค้าขายสินค้าผิดกฎหมาย อันรวมถึงการค้ายาเสพติด และอาวุธ ก็เจริญเติบโตควบคู่

กันไปด้วย โดยการค้าขายที่ผิดกฎหมายนี้ได้สร้างผลประโยชน์อย่างมหาศาลให้กับเหล่าขุนศึก กลุ่มก่อการจลาจล องค์การอาชญากรรมต่าง ๆ ตลอดจนกองกำลังก๊วนลับและอัลกออิดะฮ์ ที่ควบคุมพื้นที่บริเวณแนวชายแดนอัฟกานิสถาน – ปากีสถาน ทั้งนี้เจ้าหน้าที่รัฐบาลปากีสถานและอัฟกานิสถานบางส่วนก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มธุรกิจเหล่านี้ด้วย โดยเฉพาะในส่วนของ การค้า ยาเสพติด ปัจจัยดังกล่าว ส่งผลให้พัฒนาการความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างปากีสถานกับ อัฟกานิสถานดำเนินไปอย่างช้า ๆ อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของปากีสถาน โดยเฉพาะ ในพื้นที่บริเวณชายแดนที่ติดกับอัฟกานิสถาน

2) นโยบายด้านเศรษฐกิจของปากีสถานต่ออัฟกานิสถาน: ในกรณีที่ อัฟกานิสถานเป็นประตูการค้าสู่ประเทศในเอเชียกลาง

หลังสหภาพโซเวียตล่มสลาย สงครามเย็นยุติลง ก่อให้เกิดประเทศสาธารณรัฐ ในเอเชียกลาง ซึ่งอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ก๊าซ และน้ำมัน กลายเป็นแหล่งดึงดูด ความสนใจทั้งจากประเทศในภูมิภาค และประเทศมหาอำนาจนอกภูมิภาค ให้เข้ามาแสวงหา ผลประโยชน์จากทรัพยากรที่ประเทศเหล่านี้มีอยู่ ไม่ว่าจะเป็น สหรัฐ ฯ จีน อินเดีย หรือแม้กระทั่ง ประเทศปากีสถานเองก็เริ่มให้ความสำคัญกับการแสวงหาผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจจาก ประเทศในเอเชียกลางมากขึ้น หลังจากเสาหลักในนโยบายต่างประเทศของปากีสถานตั้งแต่ได้รับเอกราชมาจนกระทั่งสงครามเย็นยุติ ได้ให้ความสำคัญต่อผลประโยชน์ด้านความมั่นคง เป็นหลัก

ดังนั้น เพียง 2 เดือนหลังจากสหภาพโซเวียตล่มสลาย และประเทศในเอเชียกลาง ประกาศเอกราช ได้เกิดสภาพสุญญากาศขึ้นในภูมิภาคเอเชียกลาง ทั้งอินเดีย ปากีสถาน รวมทั้ง ประเทศมหาอำนาจได้พยายามเข้าไปแข่งขันกันเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจจาก ประเทศเหล่านี้⁷⁴ โดยปากีสถานได้ลงนามในข้อตกลงฉบับแรกกับ คาซัคสถาน ว่าด้วยการศึกษา การท่องเที่ยว วัฒนธรรม การค้า และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อีกทั้งยังได้เสนอให้การฝึกฝน และสนับสนุนด้านระบบสาธารณูปโภค การธนาคาร การประกัน และตลาดหุ้น ต่อมาใน ค.ศ. 1992 ปากีสถานลงนามในข้อตกลงกับ อุซเบกิสถาน เพื่อสร้างดาวเทียมสื่อสาร การสร้างถนนหลวง การผลิตเครื่องมือสื่อสาร และซ่อมแซมทางรถไฟ นอกจากนี้ ปากีสถานได้ตกลงที่จะสร้างถนนหลวง

⁷⁴Shahram Akbarzadeh, "India and Pakistan's geostrategic rivalry in Central Asia",

ในอัฟกานิสถาน และในอุซเบกิสถาน เพื่อพัฒนาทางเชื่อมไปยังเอเชียกลาง การสร้างรถไฟเชื่อมจากชามาน (ปากีสถาน) – เฮรัต (อัฟกานิสถาน) – กุชกา (เติร์กเมนิสถาน) ได้รับการเสนอขึ้นมา นอกจากนี้ปากีสถานยังเสนอให้สินเชื่อก่อประเทศในเอเชียกลางประเทศละ 30 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ๗ ในความพยายามสร้างธุรกิจร่วมทุน (Joint Venture) ในสินค้าประเภทฝ้าย สิ่งทอ เสื้อผ้าสำเร็จรูป ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับยา เครื่องมือผ่าตัด การคมนาคมสื่อสาร และอุตสาหกรรมการเกษตรร่วมกัน⁷⁵ แต่ปากีสถานยังประสบกับอุปสรรคสำคัญ คือ ความไร้เสถียรภาพภายในภูมิภาค ความแตกแยกทางการเมือง และสงครามกลางเมืองในอัฟกานิสถาน เครือข่ายการคมนาคมขนส่งภายในที่ไม่เพียงพอของปากีสถาน และ ปากีสถานขาดเงินทุนสำหรับการลงทุนเหล่านี้ด้วย

นอกจากนี้ อุปสรรคสำคัญอีกประการ คือ ปากีสถานไม่มีเส้นทางการค้าเชื่อมตรงต่อประเทศในเอเชียกลาง ทว่า เส้นทางที่ใกล้ที่สุดที่ปากีสถานจะสามารถติดต่อค้าขายกับประเทศในเอเชียกลาง คือ เส้นทางผ่านอัฟกานิสถาน แต่สงครามกลางเมืองในอัฟกานิสถาน ทำให้ปากีสถานไม่สามารถบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้ ดังนั้น การมีรัฐบาลที่เป็นมิตร รวมทั้งการมีเสถียรภาพและความมั่นคงในอัฟกานิสถาน จึงได้รับพิจารณาให้เป็นผลประโยชน์ต่อการค้าขายและการเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ในเอเชียกลางมากยิ่งขึ้น และ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เหล่านี้ ปากีสถานได้แสวงหาประโยชน์จากความแตกแยกทางด้านชาติพันธุ์ของอัฟกานิสถาน โดยการสนับสนุนชนเผ่าปุษตุน ของอัฟกานิสถาน เนื่องมาจากความเชื่อที่ว่า การที่พวกเขาจะมีอิทธิพลในอัฟกานิสถานอาจโอนอ่อนผ่อนตามปากีสถานมากกว่า ดังเช่น ใน ทศวรรษที่ 1990 ปากีสถานสนับสนุนกลุ่มของ ฮิคมัตยาร์ แต่หลังจากฮิคมัตยาร์ไร้ซึ่งความสามารถในการก่อให้เกิดเสถียรภาพในอัฟกานิสถาน และทำให้ชาวอัฟกันมีทัศนคติที่ดีต่อปากีสถาน ปากีสถานจึงเริ่มให้การสนับสนุนกลุ่มกูดิสบานขึ้นมาสู่อำนาจ โดยหวังว่า กูดิสบานจะสามารถรับใช้ผลประโยชน์ของปากีสถาน ในด้านการเป็นทางผ่านสู่ประเทศในเอเชียกลาง แต่กูดิสบานก็ไม่อาจทำตามข้อเรียกร้องของปากีสถานได้

⁷⁵Economic Affairs Division, Government of Pakistan, "Economic Report on Visit of Pakistan's Delegation to the Central Asian Republic", 1992 Cited in Tahir Amin, "Pakistan, Afghanistan and the Central Asian State", The New geopolitics of Central Asia and its borderlands, edited by Ali Banuazizi and Myron Weiner, (Bloomington: Indiana University Press, 1994), p. 221.

จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ 9/11 ปากีสถานจึงตัดสินใจดำเนินนโยบายต่างประเทศ โดยการเข้าร่วมสงครามต่อต้านการก่อการร้ายกับสหรัฐฯ รวมทั้งการโค่นล้มระบอบฏอลีบานในอัฟกานิสถาน และการสนับสนุนรัฐบาลของประธานาธิบดีฮามิด การ์ชัย ซึ่งเป็นรัฐบาลภายใต้อำนาจของพันธมิตรฝ่ายเหนือ (Northern Alliance) ที่เคยต่อต้านปากีสถานในช่วงที่ปากีสถานให้การสนับสนุนฏอลีบาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางด้านเศรษฐกิจ ที่ต้องการให้อัฟกานิสถานเป็นทางผ่านสู่ประเทศเอเชียกลาง และเป้าหมายด้านความมั่นคง ซึ่งในอดีตปากีสถานพยายามเข้าไปครอบงำภูมิภาค ภูมิภาคการเข้าถึงประเทศเอเชียกลางของอินเดีย แต่เนื่องจากปัจจุบัน อินเดียมีความสัมพันธ์ที่ดีกับอิหร่าน อัฟกานิสถาน และประเทศในเอเชียกลาง ปากีสถานจึงหวังเพียงว่าประเทศเพื่อนบ้านจะไม่ยินยอมให้อินเดียใช้เป็นฐานในการบ่อนทำลายผลประโยชน์ของปากีสถาน ดังเช่น การที่ปากีสถานกล่าวหาอินเดีย ว่าให้การสนับสนุนการก่อการจลาจลในจังหวัดบาลูชิสถาน

ทั้งนี้ นอกจากปากีสถานจะพยายามมีรัฐบาลที่เป็นมิตรในกรุงคาบูล โดยความพยายามปรับความสัมพันธ์ระหว่างกันในรูปแบบทวิภาคีแล้ว ปากีสถานยังได้อาศัยกรอบความร่วมมือในระดับพหุภาคี โดยผ่านองค์กรความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Cooperation Organization: ECO)⁷⁶ ซึ่งมีนโยบายจะส่งเสริมกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจในภูมิภาค ปากีสถานคาดหวังว่า องค์กรนี้จะสามารถทำให้ปากีสถานบรรลุเป้าหมายในการเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ในเอเชียกลางได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจระหว่างปากีสถานกับประเทศในเอเชียกลาง จะได้รับการพัฒนาให้ก้าวหน้ามากขึ้น ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างปากีสถานกับอัฟกานิสถาน ซึ่งประธานาธิบดีมุซาร์รอฟ ของปากีสถานก็ตระหนักถึงความจำเป็นข้อนี้ดี

ในช่วงเวลาที่ผ่านมา มุซาร์รอฟพยายามกระตุ้นให้มีความร่วมมือกันระหว่างปากีสถานกับอัฟกานิสถานมากขึ้น เนื่องจากความร่วมมือจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อทั้งสองฝ่าย เห็นได้จากการประชุม Pak-Afghan Joint Economic Commission (JEC) ซึ่งประธานาธิบดีมุซาร์รอฟของ

⁷⁶Economic Cooperation Organization - ECO พัฒนามาจาก Regional Cooperation for Development – RCD ซึ่งตั้งขึ้นใน ค.ศ.1964 ประกอบด้วย อิหร่าน ปากีสถาน และตุรกี และได้เปลี่ยนเป็น ECO ใน ค.ศ.1985 และใน ค.ศ.1992 ได้รวม อัฟกานิสถาน และประเทศใหม่ในเอเชียกลาง 5 ประเทศ เข้าไปด้วย ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน Shah Alam, “Iran-Pakistan Relations: Political and Strategic Dimensions”, *Strategic Analysis* Vol. 28 Issue 4 (October–December 2004): 526–544.

ปากีสถาน ได้กระตุ้นให้มีการขับเคลื่อนการก่อสร้างท่อก๊าซระหว่างเติร์กเมนิสถาน – อัฟกานิสถาน – ปากีสถาน (Turkmenistan – Afghanistan – Pakistan Gas Pipeline) เพื่อตลาดภายในประเทศ และส่งผ่านต่อไปยังตลาดโลก⁷⁷ โดยโครงการวางท่อก๊าซนี้ ได้มีการลงนามร่วมกัน ในวันที่ 27 ธันวาคม ค.ศ.2003 (อินเดียเข้าร่วมในโครงการนี้ ในเดือน กุมภาพันธ์ ค.ศ.2006) ซึ่งจะสามารถส่งก๊าซ ได้ประมาณ 3.3 พันล้านคิวบิกฟุตต่อวัน จากเตาเลตะบาด (Dauletabad) ของเติร์กเมนิสถานไปยัง ตลาดในอัฟกานิสถาน ปากีสถาน และอินเดีย⁷⁸ ในเบื้องต้น ธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank) ได้อนุมัติเงินให้ความช่วยเหลือทางด้านเทคนิค 1.5 พันล้านเหรียญสหรัฐ ฯ เพื่อสนับสนุนการศึกษาความเป็นไปได้ในการสร้าง และมีแผนจะอนุมัติให้อีก 1 ล้านเหรียญสหรัฐ ฯ ในปีต่อไป⁷⁹ โครงการนี้จะทำให้ทั้งปากีสถาน และอัฟกานิสถานสามารถซื้อน้ำมัน และก๊าซธรรมชาติในราคาที่ถูกลง และสะดวกต่อการขนส่ง นอกจากนี้ จะทำให้ทั้งสองประเทศมีรายได้จากการส่งน้ำมัน และก๊าซที่ผ่านเข้ามายังประเทศตนขายต่อให้ต่างชาติ ถือเป็นกานำรายได้เข้าประเทศอีกทางหนึ่งซึ่งจะส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ

อย่างไรก็ดี อุปสรรคสำคัญในการพัฒนาโครงการสร้างท่อก๊าซยังมีอีกหลายประการ เช่น ความไม่ไว้วางใจระหว่างอินเดียกับปากีสถาน ความไม่มั่นคงภายในประเทศปากีสถาน โดยเฉพาะประเด็นการก่อการจลาจล ของกลุ่มชาตินิยมทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ และในบาลูชิสถาน อันเป็นพื้นที่ที่ ร้อยละ 28 ของท่อก๊าซต้องผ่านพื้นที่นี้ นอกจากนี้ราคาของก๊าซที่ถูกส่งไปยังชายแดนของอินเดีย ซึ่งไม่เพียงแต่ปากีสถานเรียกธงภาษีศุลกากร และค่าธรรมเนียม

⁷⁷“Musharraf for bringing Oil, Gas Pipelines from Central Asia through Afghanistan Pakistan Times Business & Commerce Desk.” Pakistan Times. <<http://pakistanimes.net/2005/02/14/business2.htm>>. 14 February 2005. [accessed 24 March].

⁷⁸โครงการสร้างท่อก๊าซ แบ่งเป็น 2 เส้นทาง 1) โครงการ IPI (Iran – Pakistan – India Pipeline) ยาว 2,700 ก.ม. จะสามารถส่งก๊าซได้ถึง 28 พันล้านคิวบิกฟุต ต่อวัน จากท่าเรือทางชายฝั่งภาคใต้ของอิหร่าน ผ่านปากีสถานเข้า แคว้นกัจรัตประเทศของอินเดีย (Gujarat) 2) โครงการ TAPI (Turkmenistan – Afghanistan – Pakistan – India) เมื่อคิดมูลค่าส่งออก จะได้ประมาณ 3.3 – 10 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งจะสามารถส่งก๊าซได้ประมาณ 3.3 พันล้านคิวบิกฟุต จาก Dauletabad ของ เติร์กเมนิสถาน ไปยังตลาดในอัฟกานิสถาน ปากีสถาน และอินเดีย ที่ได้รับเชิญให้เข้าร่วมในโครงการนี้ ตั้งแต่ เดือน กุมภาพันธ์ ค.ศ.2006.

⁷⁹Ijaz Khan, “Pakistan’s Post September 11 2001 Afghan Policy Shift Impact on Pak–India–Afghan Geopolitics”, Journal of Asian and African Studies Vol. 42 Issue 5 (October 2007): 468.

การขนส่งในอัตราสูง ก็เป็นอุปสรรคสำคัญอีกประการหนึ่งในโครงการนี้ แต่สำหรับอัฟกานิสถาน ถือเป็นโอกาสที่ดีที่สุดที่จะดึงดูดเงินทุนจากต่างชาติ ด้วยการเป็นเส้นทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการส่งผ่านน้ำมัน และก๊าซธรรมชาติจาก ไซบีเรีย และเอเชียกลาง ไปยัง เอเชียใต้ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้นหากความขัดแย้งระหว่างอินเดีย กับปากีสถานยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสถานการณ์ในอัฟกานิสถานยังไม่มีเสถียรภาพ และความมั่นคงโครงการนี้ก็ยากที่จะประสบผลสำเร็จได้

นอกจากนี้ ปากีสถานยังได้สร้างท่าเรือน้ำลึก เกวดา ในชายฝั่งของบาลูชิสถาน ของปากีสถาน โดยความช่วยเหลือจากจีน เป็นการส่งสัญญาณที่ชัดเจนถึงเจตนาของปากีสถานที่ต้องการให้ปากีสถานเป็นศูนย์กลางทางการค้า และพลังงาน ที่เชื่อมระหว่างประเทศในเอเชียกลาง เอเชียใต้ และเอเชียตะวันตก แต่ในอีกด้านหนึ่ง อินเดียเองก็ประสบความสำเร็จในการสร้างถนนหลวง ระหว่างซารานจ์ - เดลาราม (Zaranj - Delaram) เป็นระยะทาง 218 กิโลเมตร ในช่วงปลาย ค.ศ.2008 ซึ่งเป็นโครงการสร้างถนนทางภาคตะวันตกเฉียงใต้ของอัฟกานิสถาน เชื่อมถนนวงแหวนระหว่างเมืองของอัฟกานิสถาน กับถนนของอินเดีย ที่มุ่งหน้าไปทางตอนใต้ของท่าเรือชาบอาฮาร์ ซึ่งโครงการนี้อยู่ภายใต้ความช่วยเหลือของอินเดีย และถือเป็นการส่งสัญญาณอย่างชัดเจนถึงความตั้งใจของอินเดีย ด้วยเช่นกัน⁸⁰

ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจกับประเทศในเอเชียกลาง ปากีสถานได้ตั้งคณะกรรมการร่วมทางเศรษฐกิจ (Joint Economic Commissions: JECs) กับทุกประเทศในเอเชียกลาง โดย JECs มีหน้าที่ดำเนินการตัดสินใจเรื่องที่สำคัญ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในด้านเศรษฐกิจ และการค้า และความร่วมมือในด้านอื่น ๆ

สำหรับการค้าระหว่างประเทศปากีสถาน และประเทศต่าง ๆ ในเอเชียกลาง จะเห็นได้ว่า หลังเหตุการณ์ 9/11 และหลังจากมีข้อตกลงเกี่ยวกับโครงการสร้างท่อก๊าซ ทำให้การค้าระหว่างปากีสถาน กับประเทศเหล่านี้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยปากีสถานเป็นฝ่ายขาดดุลการค้าจากประเทศเหล่านี้เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากปากีสถานเริ่มนำเข้าจากประเทศเหล่านี้มากขึ้น (ดูจากตารางที่ 4.11)

⁸⁰Robert G. Wirsing, "In India's Lengthening Shadow: The U.S. - Pakistan Strategic Alliance and the war in Afghanistan", *Asian Affairs: An American Review* Vol.34 No.3 (2007): 157.

ตารางที่ 4.11
การค้าระหว่างปากีสถานกับประเทศในเอเชียกลาง ค.ศ. 2001 – 2008
(หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ ๑)

ประเทศ/ปี	2001 - 2002			2002 – 2003			2003 - 2004			2004 - 2005		
	ส่งออก	นำเข้า	ดุลการค้า									
คาชกีสถาน	8.59	0.337	8.253	10.322	0.033	10.289	8.993	0.253	8.74	9.598	1.048	8.55
คีร์กีซสถาน	1.092	0.012	1.08	1.532	0.002	1.53	6.558	0.001	6.557	1.392	0.048	1.344
ทาจิกีสถาน	1.649	0.039	1.61	0.171	0.168	0.003	0.306	2.863	-2.557	0.791	9.808	-9.017
เติร์กเมนิสถาน	3.734	0.603	3.13	1.655	0.486	1.169	1.338	3.848	-2.51	0.994	13.528	-12.534
อุซเบกีสถาน	5.176	5.339	-0.16	6.205	1.785	4.42	3.241	5.208	-1.967	2.808	11.274	-8.466

ที่มา: The Federation of Pakistan Chambers of Commerce & Industry. <www.fpcci.com.pk/trade-with-countries/>.

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)
การค้าระหว่างปากีสถานกับประเทศในเอเชียกลาง ค.ศ. 2001 – 2008
(หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ ๙)

ประเทศ/ปี	2005 - 2006			2006 - 2007			2007 - 2008		
	ส่งออก	นำเข้า	ดุลการค้า	ส่งออก	นำเข้า	ดุลการค้า	ส่งออก	นำเข้า	ดุลการค้า
คาซัคสถาน	9.366	1.01	8.356	8.037	2.962	5.075	8.408	47.64	-39.232
คีร์กีซสถาน	1.7	0.393	1.353	0.768	-	0.768	1.746	0.618	1.128
ทาจิกิสถาน	1.136	5.053	-3.917	0.424	2.345	-1.921	0.171	11.879	-11.708
เติร์กเมนิสถาน	0.9	6.638	-5.738	1.009	9.885	-8.876	0.991	22.404	-21.413
อุซเบกิสถาน	2.513	10.739	-8.226	2.055	23.018	-20.963	2.795	18.024	-15.229

ที่มา: The Federation of Pakistan Chambers of Commerce & Industry. <www.fpcci.com.pk/trade-with-countries/>.

สรุป

จากการดำเนินนโยบายด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจ ของปากีสถานต่ออัฟกานิสถาน ในช่วงหลังการโค่นล้มระบอบฏอลิบาน ดังที่กล่าวมา ผู้เขียนได้นำ “แนวคิดผลประโยชน์แห่งชาติ” ของ ชาร์ล โอ เลียร์ช กับ อับดุล เอ ซาอีด มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์เป้าหมายในการกำหนดนโยบายต่างประเทศด้านความมั่นคง และเศรษฐกิจของปากีสถานต่ออัฟกานิสถานในช่วงเวลาดังกล่าว โดยตามแนวคิดผลประโยชน์แห่งชาติของ ชณะที่ชาร์ล โอ เลียร์ช กับ อับดุล เอ ซาอีด นั้น เห็นว่า ผลประโยชน์แห่งชาติ ได้แก่ 1) การดำรงอยู่ของชาติ (Self-preservation) 2) ความมั่นคงปลอดภัย (Security) 3) การแสวงหาการกินดีอยู่ดี (Well-being) 4) การเสริมสร้างเกียรติภูมิของชาติ (Prestige) 5) อุดมการณ์ของชาติ (Ideology) และ 6) การแสวงหาอำนาจ (Power) จากแนวคิดนี้ ทำให้พิจารณาได้ว่า ปากีสถานกำหนด และดำเนินนโยบายต่างประเทศต่ออัฟกานิสถานในยุคหลังการโค่นล้มระบอบฏอลิบาน เพื่อส่งเสริม และปกป้องรักษาผลประโยชน์แห่งชาติของตน โดยเฉพาะผลประโยชน์ทางด้านความมั่นคง และการแสวงหาการกินดีอยู่ดี ซึ่งถือเป็นผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ

ผลประโยชน์ทางด้านความมั่นคง ปากีสถาน เป็นประเทศที่ถือกำเนิดขึ้นมาพร้อมกับความขัดแย้งในเรื่องดินแดน ทั้งกับอินเดีย ในประเด็นแค้วนฉัมมู – แคชเมียร์ และกับอัฟกานิสถาน ในประเด็นเส้นแบ่งเขตคูราน และการเรียกร้องให้มีการจัดตั้งรัฐปุกตูนิสถาน โดยอินเดียถือเป็นศัตรูที่มีความสำคัญในฐานะภัยคุกคามความมั่นคงอันดับแรกของปากีสถาน เนื่องมาจากขนาดของประเทศและกองทัพที่ใหญ่กว่า และเข้มแข็งกว่า ในอนาคตหากปากีสถานต้องเผชิญหน้ากับศัตรูทั้งสองฝั่ง ปากีสถานคงไม่พร้อม และอาจถูกรุกรานได้ ปากีสถานจึงพยายามดำเนินนโยบายสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรกับรัฐบาลอัฟกัน โดยพยายามโน้มน้าวให้รัฐบาลอัฟกันยุติการเรียกร้องในประเด็นเส้นแบ่งเขตคูราน และการจัดตั้งรัฐปุกตูนิสถาน รวมทั้งพยายามให้ได้มาซึ่งดินแดนสำหรับการดำเนินยุทธศาสตร์เชิงลึกจากอัฟกานิสถานตลอดมา เหตุการณ์วินาศกรรม 9/11 ได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของปากีสถานอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากพรมแดนที่เป็นแนวยาวติดกับอัฟกานิสถาน ปากีสถานจึงต้องทำทุกวิถีทาง เพื่อพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ด้านความมั่นคงเอาไว้ โดยในสถานการณ์ที่ยากลำบากต่อการตัดสินใจของมุชัรริฟนี่ การเลือกอยู่ข้างสหรัฐ ฯ ถือเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดแล้ว

อย่างไรก็ดี การที่ผู้อพยพชาวอัฟกันได้หลังไหลเข้ามาอยู่ในดินแดนของปากีสถาน โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ชนเผ่าตามแนวชายแดน ปากีสถาน ซึ่งกลุ่มผู้ก่อการร้ายได้อาศัยโอกาสนี้หลบหนีเข้ามาด้วย และใช้ปากีสถานเป็นฐานโจมตีข้ามพรมแดนเข้าไปในอัฟกานิสถาน ทำให้

ปากีสถานเปรียบเสมือนสมรภูมิรบอีกแห่งที่สหรัฐฯ เข้ามาไล่ล่าขบวนการอัลกออิดะฮ์ และยังคงส่งผลให้กลุ่มอิสลามที่มีความคิดสุดโต่งตลอดจนเหตุการณ์ความรุนแรงในปากีสถานก็ได้เพิ่มทวีคูณและรุนแรงขึ้นอย่างมาก จนรัฐบาลทหารของปากีสถานยากจะควบคุมได้ นอกจากนี้ การเข้ามามีอิทธิพลในอัฟกานิสถานเพิ่มมากขึ้นของอินเดีย ในยุคที่อัฟกานิสถานอยู่ภายใต้การนำของพันธมิตรฝ่ายเหนือที่อินเดียเคยให้การสนับสนุนในช่วงระบอบฏอลิบานมีอำนาจ ทำให้ปากีสถานกังวลยิ่งในด้านความมั่นคงของประเทศ จากประเทศเพื่อนบ้านที่ด้านหนึ่งเป็นศัตรูดั้งเดิมอย่างอินเดีย และอีกด้านก็เป็นรัฐที่ไม่เป็นมิตรอย่างอัฟกานิสถาน ซึ่งยังคงขาดความไว้เนื้อเชื่อใจกัน และยังคงขัดแย้งกันในประเด็นประวัติศาสตร์ กล่าวคือ เส้นแบ่งเขตคูราน และการจัดตั้งรัฐปุกฺตูนิสถาน ส่งผลให้ผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของปากีสถานยังคงถูกคุกคามจากประเทศเพื่อนบ้านอย่างต่อเนื่อง อันเป็นเหตุผลสำคัญอีกประการที่ทำให้ปากีสถานดำเนินนโยบาย 2 แนวทางกับอัฟกานิสถาน

ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ปากีสถานและอัฟกานิสถานเป็นประเทศที่ผลประโยชน์ต่างตอบแทนทางด้านเศรษฐกิจจะห้วงกันมาโดยตลอด โดยทางด้านอัฟกานิสถานเป็นประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล (Land Lock) จึงต้องอาศัยเส้นทางผ่านปากีสถานเพื่อขนส่งสินค้าเข้า – ออก เนื่องจากเป็นเส้นทางที่ใกล้ที่สุดและสะดวกที่สุดสำหรับการค้ากับต่างประเทศของอัฟกานิสถาน ส่วนทางด้านปากีสถาน ก็ได้รับประโยชน์จากการเก็บภาษีศุลกากร และการค้าขายกับอัฟกานิสถานบางส่วน แต่ที่สำคัญคือ ปากีสถานมอง อัฟกานิสถาน ในฐานะ “ประตูสู่เอเชียกลาง” โดยนับจากสงครามเย็นยุติลง ได้ก่อกำเนิดประเทศเอกราชใหม่ในเอเชียกลาง ได้แก่ คาซัคสถาน คีร์กีซสถาน เติร์กเมนิสถาน ทาจิกิสถาน และอุซเบกิสถาน ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ในด้านทรัพยากรธรรมชาติ ก๊าซ และน้ำมัน ปากีสถานจึงเริ่มให้ความสำคัญต่อผลประโยชน์แห่งชาติทางด้านเศรษฐกิจนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา โดยปากีสถานคาดหวังให้อัฟกานิสถานเป็นทางผ่านสำหรับการค้าขาย และการพาณิชย์กับประเทศเหล่านี้ ซึ่งถือเป็นเส้นทางที่ใกล้ที่สุดและสะดวกที่สุด จึงถือเป็นเหตุผลสนับสนุนที่ดีว่า ทำไมปากีสถานจึงต้องการให้อัฟกานิสถานมีสันติภาพ และความมั่นคง และพยายามให้ได้มาซึ่งรัฐบาลที่เป็นมิตรในอัฟกานิสถาน เห็นได้จากการเปลี่ยนไปร่วมมือกับสหรัฐฯ ๕ โคนล์มระบอบฏอลิบาน ที่ตนเองเคยให้การสนับสนุนและรับรองให้เป็นรัฐบาลที่ชอบธรรม และหันมาสถาปนาความสัมพันธ์กับรัฐบาลที่มาจากพันธมิตรฝ่ายเหนือ ภายใต้การนำของนายฮามิด การ์ชัย ของอัฟกานิสถาน อย่างไรก็ตาม ประเด็นประวัติศาสตร์ ในกรณีเส้นแบ่งเขตคูรานและการจัดตั้งรัฐปุกฺตูนิสถาน ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ และการได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจที่ปากีสถานคาดหวังมาโดยตลอด

นอกจากนี้ ประเด็นผู้อพยพชาวอัฟกันที่หลังไหลเข้ามาในปากีสถานภายหลังเกิดสงครามในอัฟกานิสถาน ทั้งในช่วงที่สหภาพโซเวียตรุกรานอัฟกานิสถาน ใน ค.ศ. 1979 และในช่วงที่สหรัฐ ๗ รุกรานอัฟกานิสถาน ใน ค.ศ. 2001 เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจของปากีสถาน เนื่องจาก ปากีสถานต้องเป็นผู้ดูแล รับผิดชอบจัดหาที่อยู่อาศัยให้กับผู้อพยพเหล่านี้ ตลอดจนผู้อพยพเหล่านี้ได้เข้ามาแย่งงานชนเผ่าท้องถิ่นของปากีสถาน ทำให้พวกเขาประสบภาวะว่างงาน ความยากจนไม่มีที่สิ้นสุด ปากีสถานจึงต้องการอัฟกานิสถานที่มีสันติภาพ และมีความมั่นคง เพื่อจะได้ร่วมมือกับอัฟกานิสถาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งตัวผู้อพยพเหล่านี้กลับสู่ประเทศ

จากการวิเคราะห์การกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศของปากีสถานต่ออัฟกานิสถานทั้งทาง ด้านความมั่นคงและทาง ด้านเศรษฐกิจ ในยุคหลัง ระบอบภวดีบาน เห็นได้ชัดว่า การกำหนด และการดำเนินนโยบายใด ๆ ของปากีสถานต่ออัฟกานิสถานนั้นก็เพื่อส่งเสริมและพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ทางด้านความมั่นคงและทาง ด้านเศรษฐกิจของตน ทั้งนี้ ผู้เขียนสามารถสรุปได้ว่า เป้าหมายนโยบายต่างประเทศของปากีสถานต่ออัฟกานิสถานยังคงไม่เปลี่ยนแปลงตลอดช่วงเวลา 60 ปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่การก่อตั้งประเทศปากีสถาน จนกระทั่งในยุคหลังเหตุการณ์วินาศกรรม 9/11 โดยผู้เขียนได้สรุปเป้าหมายที่สำคัญไว้ 3 ประเด็น กล่าวคือ

ประการแรก คือ ปากีสถานแสวงหาวิธีการสกัดกั้นการเรียกร้องของรัฐบาลอัฟกันเพื่อให้จัดตั้งรัฐเอกราชซึ่งเป็นรัฐของชนเผ่าปุชตุน ที่เรียกว่า ปุชตุนิสถาน รวมทั้งต้องการให้รัฐบาลอัฟกานิสถานยุติการยืนยันว่า เส้นแบ่งเขตตุราน ไม่เป็นพรมแดนระหว่างสองประเทศอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

ประการที่สอง ปากีสถานต้องการจัดตั้งรัฐบาลที่เป็นมิตรในกรุงคาบูลและพยายามสกัดกั้นอิทธิพลของอินเดียในอัฟกานิสถาน ซึ่งอินเดียอาจใช้เป็นฐานในการก่อวินาศกรรมปากีสถานก็เป็นได้

ประการสุดท้าย ปากีสถานมีความหวังตลอดมาว่าอัฟกานิสถานจะทำให้ปากีสถานสามารถ เข้าถึงประเทศเอเชียกลางในด้านค้า การพาณิชย์ และ ตลาดไฮโดรคาร์บอน (Hydrocarbon) รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติ ก๊าซ และน้ำมัน และยินยอมให้ปากีสถานถ่ายทอดอิทธิพลทางด้านวัฒนธรรมและทางการเมือง

กล่าวโดยสรุป ในความสัมพันธ์ระหว่างปากีสถานกับอัฟกานิสถาน นอกจากมีนัยยะสำคัญด้านความมั่นคงเป็นสำคัญแล้ว (การได้มาซึ่งดินแดนสำหรับการดำเนินยุทธศาสตร์เชิงลึกหากมีการเผชิญหน้ากับอินเดียในอนาคต) ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ในกรณีที่อัฟกานิสถานเป็นประตูการค้าสู่ประเทศเอเชียกลาง เป็นผลประโยชน์ที่สำคัญอีกประการในนโยบายต่างประเทศ

ของปากีสถานตั้งแต่สภาพโซเวียตล่มสลาย และสงครามเย็นได้ยุติลง จนกระทั่งปัจจุบัน ดังนั้น สำหรับปากีสถานผลประโยชน์แห่งชาติที่สำคัญยิ่งทั้งทางด้านความมั่นคง และทางด้านเศรษฐกิจ ถูกเชื่อมโยงกับเสถียรภาพในชายแดนด้านตะวันตกและทางภาคเหนือ ที่ติดกับอัฟกานิสถาน ปากีสถานจึงต้องแสวงหาสันติภาพ เสถียรภาพ และการประนีประนอมแห่งชาติในอัฟกานิสถาน ซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสใหม่ให้แก่ความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ และการค้าของปากีสถานกับ ประเทศเอเชียกลาง อย่างไรก็ดี ความพยายามจะแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยสันติในอัฟกานิสถาน ถูกขัดขวางโดยความเป็นปรปักษ์กันระหว่างกลุ่ม และเชื้อชาติต่าง ๆ และผลประโยชน์ของประเทศ ภายนอกที่แสวงหาประโยชน์จากความขัดแย้งระหว่างชาวอัฟกานิสถานด้วยตนเอง